

Sotsiaalainete ja keelte kasutamine gümnaasiumi astmel jätkusuutlikkuse õpetamiseks (selgitused, soovitusel, parimad tavad, näidisülesanded)

Programm

EMP/Norra toetuste stipendiumiprogramm Eestis

Tegevus

Koostööprojektid teise taseme ülemisel astmel

Projektipartnerid

- Narva Vanalinna Riigikool (Eesti, Narva)
- Kópavoguri Humanitaargümnaasium (Island, Kópavogur)
- Tallinna Õismäe Vene Lütseum (Eesti, Tallinn)

Sisukord

1. peatükk. Sissejuhatus.....	3
1.1. Meie filosoofia.....	3
1.2. Projekti meeskonna eesmärgid, algteadmised ja tulemused	3
2. peatükk. Jätkusuutlikkus.....	6
2.1. Islandi riikliku õppekava juhend teise taseme ülemise astme haridusasutustele – üldosa	6
2.2. Jätkusuutlik areng.....	7
3. peatükk. Hukkunud ühiskonnad	8
3.1. Hukkunud ühiskonnad – kas meil on neist midagi õppida?.....	8
3.2. Minu põlvkond	10
3.3. Minu põlvkonna portree	10
3.4. Missugune olen 50 aasta pärast?.....	13
4. peatükk. Inimene ja loodus.....	13
4.1. Sotsiaalreklaam.....	13
4.2. Enam reostatud kohad maakeral	17
4.3. Globaalsed probleemid	20
5. peatükk. Säστεv ostlemine.....	23
5.1. Miks on võti maailma paremaks muutmiseks kodanike (mitte ostlejate) käes?	23
5.1.1. Pudelivee lugu.....	23
5.1.2. Kosmeetikatoodete lugu.....	24
5.1.3. Elektroonikatoodete lugu	26
5.1.4. Asjade loo projekt.....	27
5.2. Meie maise vara väärtus	30
5.3. Toiduettevõte	31
6. peatükk. Inimene ja ühiskond.....	32
6.1. Inimeste ükskõiksus.....	32
6.2. Sotsiaalne eksperiment	35
6.3. Meedia ja mõjutamine	37
7. peatükk. Jätkusuutlikkus ja töökohad.....	38
7.1. Sooline palgaerinevus Eestis	38
7.2. Laste õiguste teemaline viktoriin. „Šokolaadi varjukül“	42
7.3. Mäng „Töökohad, karjäär ja tööhõive“	45
8. peatükk. Loomine uue planeedi.....	49
8.1. „Palju aastaid ohtlikku elu“	49
8.2. Globaalne ühiskond	52
8.3. Teie enda linna loomine.....	53
8.4. Uute sõprade leidmine	55
9. peatükk. Kokkuvõte.....	57
9.1. Inimraamatukogu	57
Lisa1. Filmide ja kasulike linkide loend.....	60

1. peatükk. Sissejuhatus

1.1. Meie filosoofia

Jätkusuutliku arengu mõiste sai populaarseks 1980ndatel aastatel. Enamalt jaolt defineeritakse mõistet vajadusena mitte kasutada Maa ressursse sellises ulatuses, et meil ei õnnestu seda tulevastele põlvetele edasi anda sama heas või paremas seisukorras, kui selle ise vastu võtsime. Jätkusuutlikkusest on viimastel aastatel saanud Eesti riikliku õppekava lahutamatu osa ning Islandil on jätkusuutlikkus üks kuuest hariduse tugisambast, millele riiklik õppekava on üles ehitatud. Seetõttu teevad mõlema riigi õpetajad palju tööd jätkusuutlikkuse mõiste õppekavadesse lisamiseks.

Peamiselt on seda tehtud loodusteadustes, näiteks bioloogias, ent säästva arengu vaid loodusteaduste raames õpetamisest ei piisa, sellel on väga oluline koht ka humanitaarainetes. Kui loodusteadused varustavad meid uute tehnoloogiate ja innovatsioonidega, mis võivad meil aidata jätkusuutlikumalt elada, siis humanitaarteaduste rolliks on välja töötada visioon või eesmärk sellest, missugune peaks jätkusuutlikum elustiil välja nägema. Iga inimene peab heitma ühiskonnale ja selle arengusuundadele uue, kriitilisema pilgu. Humanitaarainete eesmärgiks on õpilastele õpetada, kuidas kritiseerida tavapärasest ja pakkuda välja alternatiive.

Domineeriv majandussüsteem on toonud osale inimkonnast mõõtnatut jõukust, ent suur osa planeedi elanikest on endiselt vaesed.

Paljude humanitaarainete tähtis teema – majanduslik ebavõrdsus – on ka keskkonnaalane küsimus, sest inimesed, kes on sunnitud end majandama päevakaupa, ei saa teha tulevikuplaane ega mõelda oma tegevuse keskkonnamõjude peale. Põldu peab harima vaatamata sellele, et see toob hiljem kaasa uuristumise, lihtsalt sellepärast, et hädasti on vaja süüa.

Humanitaarainetes uuritakse ka jätkusuutmatuse aluseks olevaid mõisteid: hoolimatu ahnus, vastutustundetu liigtarbimine, eetiliste väärtushinnangute eiramine ja paljud muud teemad. Selle saavutamiseks ei tohiks meil olla tarvis elada nii, nagu elati sajandite eest. See ei ole tulevik, mida oma õpilastele soovime. Tulevik, kus peame loobuma kõigest kaasaegsele elule omasest, ei ole kõigile meelepärane. Meil peaks olema võimalik elada paremas ühiskonnas ning humanitaarainete kohustuseks on luua visioon seesugusest ühiskonnast.

Humanitaarainete roll jätkusuutlikuma tuleviku loomisel on luua teistsugune diskursus ning teistsugune viis kõigi teemade käsitlemiseks. Humanitaarteadustest võib olla abi väärtushinnangute muutmisel, tulevikku pilgu heitmisel ning uue lähenemisviisi propageerimisel, mis hakkaks töötama keskkonna ja inimkonna heaks. Olge uue planeedi arhitektideks. Seepärast otsustasime meie projekti nimeks panna „Loome uue planeedi“.

Loodame siiralt, et käesoleva projekti raames pakutavatest projektidest ja õpetamisjuhenditest on abi kogu maailma õpetajatele, kes soovivad õppetundides jätkusuutlikkust käsitleda.

1.2. Projekti meeskonna eesmärgid, algteadmised ja tulemused

Projekti meeskond püüab leida vastuseid küsimusele, kuidas hõlmata jätkusuutlikkust kõigisse teise taseme ülemisel astmel õpetatavatesse ainetesse. Käesoleva projekti raames pakuvad meile eriti huvi ained, mida tavaliselt jätkusuutlikkuse raames ei käsitleta, nt keeled ja sotsiaalsed.

Projekti sihtrühmaks on osalevates koolides emakeelt ja kirjandust, ajalugu, inimeseõpetust ja inglise keelt õpetavad õpetajad. Üheks peamiseks projektilt oodatavaks tulemuseks on nende pädevuse tõstmine, nii oleme projekti keskseks eesmärgiks valinud: „Parandada õppepersonali ametialaseid teadmisi ja oskusi“. Sotsiaalainete ja keelte õpetajad saavad selge pildi sellest, mis on jätkusuutlikkus ja kuidas seda nende õppeainete kaudu õpetada.

Samuti toetab projekt teise taseme hariduse ülemisel astmel kvaliteedi, loovuse ja innovatsiooni arendamist. Rahvusvaheline partnerlus võimaldab meil õpetajatele selgeks teha jätkusuutlikkuse mõiste tähenduse, näidata mõningaid Islandil rakendatavaid häid tavasid, töötada õpetajate jaoks välja uusi nõuandeid ja soovitusi ning soovitada mõningaid konkreetseid ülesandeid õpilaste jaoks.

Projekti materjalid ja osalevatele õpetajatele osaks saavad uued kogemused aitavad saavutada mõningaid järgmistest Eesti teise taseme ülemise astme hariduse riikliku õppekava aspektidest:

1. *Õppekavaülene teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“*: selle eesmärgiks on vormida õpilastest keskkonnateadlikud ja sotsiaalselt aktiivsed inimesed, kes elavad ja käituvad vastutustundlikult, tuleviku jätkusuutlikkuse küsimusi arvesse võttes ja on valmis leidma lahendusi keskkonna ja inimarenguga seotud probleemidele.

Õpilasi suunatakse:

- hindama bioloogilist (sealhulgas maastike) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- kujundama välja oma isikliku arvamuse keskkonnaküsimustest ning osalema keskkonnavaluste otsuste tegemises;
- pakkuma välja algatusi, pakkuma keskkonnaprobleemidele lahendusi nii isiklikul, sotsiaalsel kui globaalsel tasandil;
- mõistma loodust kui terviklikku süsteemi, inimolendite ja meid ümbritseva keskkonna vahelist vastastikust sõltuvust ning inimolendite sõltuvust loodusressurssidest;
- mõistma vastastikuseid seoseid inimeste kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise arengu ja inimarengu vahel ja inimtegevusega seonduvaid riske;
- tundma end säästva arengu eest vastutavana ning võtma omaks säästvat arengut toetavad väärtushinnangud ja käitumisnormid.

2. *Keeled*: keelte ja kirjanduse õppimine arendab seesuguseid ülitähtsaid õpioskusi nagu erinevat tüüpi tekstide analüüsimine ja tõlgendamine, faktide eristamine arvamustest, erinevatest allikatest info otsimine ja selle kriitiliselt kasutamine, erinevat tüüpi tekstide koostamine ning isikliku arvamuse kujundamine ja formuleerimine.

Keeleõpingute eesmärgid:

- õpilased arendavad oma oskust mõelda loovalt ja kriitiliselt;
- õpilased valivad ja kasutavad infoallikaid eesmärgistatult ja hindavad neid kriitiliselt.

3. *Sotsiaallained*: õpilased õpivad väärtustama keskkonda kui tervikut, inimtegevuse mõju keskkonna arengule ja lahendusi keskkonnaprobleemidele, mõistma seoseid erinevate kultuurilise, sotsiaalse, majandus-, tehnoloogilise ja inimarengu külgede vahel, inimtegevusega kaasnevaid riske, kujundama isiklike arvamusi keskkonnaküsimuste vallas ja mõistma sotsiaalse aktiivsuse tähtsust.

Sotsiaalainete eesmärgiks on aidata õpilastel:

- mõista sotsiaalsete muutuste protsesse inimkonna ajaloos ja kaasaegses ühiskonnas ja tähtsaimate sündmuste põhjuseid ja tagajärgi;
- looma visiooni enda isiklikust tulevikust, tegema plaane ja käituma vastavalt tehtud plaanidele;
- tundma huvi enda arengu, rahvuse, kogukonna ja maailma vastu, kujundama oma arvamust ja käituma aktiivsete ja vastutustundlike kodanikena;
- omandama teadmisi ja oskusi, mis toetavad tervikliku ja autonoomse inimese arengut, kes väärtustab positiivset suhtumist nii iseendasse kui teistesse.

Projekti tulemusteks on:

1. Materjalid jätkusuutlikkuse õpetamiseks keeleõppe ja sotsiaalainete raames (teemad, ideed, meetodid, lähenemisviisid, töölehed, õppejuhendid ja muud juhendid);
2. Veebileht kõigi projekti käigus välja töötatud materjalidega, et dokumendid oleksid kättesaadavad kõigile antud teemast huvitatud õpetajatele maailmas.

<https://makeanewplanet.wordpress.com/> - inglise keeles;

<https://makeanewplanetru.wordpress.com/> - vene keeles;

<https://makeanewplanetest.wordpress.com/> - eesti keeles.

2. peatükk. Jätkusuutlikkus

2.1. Islandi riikliku õppekava juhend teise taseme ülemise astme haridusasutustele – üldosa

(Haridus-, teadus- ja kultuuriministeerium)

(2) Üldharidus

(2.1.2) Jätkusuutlikkus

Jätkusuutlikkusele suunatud hariduse eesmärgiks on anda inimestele oskused ühiskonna arendamisel toime tulla keskkonna, sotsiaalsete tegurite ja majanduse interaktsiooni puudutavate küsimustega.

Kõige levinuma arusaama kohaselt jätkusuutlikkuse ja säästva arengu mõistest peame jätma keskkonna oma järeltulijatele vähemalt sama heas seisukorras, kui selle vastu võtsime, ning peame püüdma hetkevajadusi täita ilma, et vähendaksime tulevaste põlvkondade võimalusi nende vajaduste rahuldamiseks. See viitab ka jätkusuutlikkuse definitsioonile, mille kohaselt on tegu tasakaaluolukorraga ning säästev areng on arenguprotsess, mille raames ühiskond või sellest väiksem üksus areneb jätkusuutlikkuse suunas. Tavapärase definitsiooni ja siin kasutatud definitsiooni vaheline erinevus seisneb pigem rõhuasetuses kui tähenduses. Seesugune erinevus rõhuasetuses on aga haridustöös oluline, sest see rõhutab, et väikestel asjadel on suur tähendus ning et selleks, et tunda rõõmu väikestest muutustest, ei ole tarvis oodata suuri.

Inimühiskonda ümbritsevad keskkond ja seeläbi ka loodus. Säästev areng saab toimuda ainult ökosüsteemide poolt joonistatud piiride raames. Seetõttu on nimetatud piiride mõistmine looduse protsesside, seaduste ja tsüklite mõistmise kõrval tähtis alus edukalt, säästva arengu ideaalidele vastavalt tegutsemiseks. Seetõttu peavad õpilased loodust tundma, mõistma ja austama, nii selle loomuomase väärtuse kui inimkonnale pakutavate teenuse pärast. Näideteks meie ees seisvatel ülesannetel on keskkonnakaitse, kliimamuutus ja bioloogiline mitmekesisus.

Sotsiaalsest seisukohast puudutab see ideoloogia võrdsust – nii põlvkonnasisest kui põlvkondade vahelist. Võrdsuse saavutamiseks peab kasutama demokraatlikke meetodeid, lugu pidama inimkonna mitmekesisusest ja tagama kultuuride mitmekesisuse. Mitmekesisus on tugevuse allikas, mis võib minema pühkida vaesuse, aidata kaasa rahu loomisele ning tagada kõigile, kõikjal maailmas normaalsed elamistingimused ja elukvaliteedi. Jätkusuutlikkus on inimese enda ja teiste heaolu tähtsuse mõistmise eeltingimuseks.

Jätkusuutlikkuse majanduslik tegur on tihedalt seotud nii keskkonnavalaste kui sotsiaalsete teguritega. Loodusressursside mõistlikus kasutamises ja ausas jagamises on tähtis roll iga ühiskonna majandussüsteemil. Sellest kontekstist lähtudes on ülitähtis, et majanduskasv ei sõltu looduse kuritarvitamisest ega too seda kaasa. Tootmine ja tarbimine on ühiskonna lahutamatud aspektid ning samuti on seda üksikisiku rahaasjad. Enda ökoloogilise jalajälje adumine ning ühiskonna ja rahvaste ökoloogilise jalajälje adumine aitavad kaasa säästlikule ja mõõdukale tarbimisele. Seetõttu on tarbimisõpetus ja finantsasjadest arusaamine tähtsad eeltingimused meie praeguste ja tulevaste vajaduste mõistmiseks.

Jätkusuutlikkuse õpetamine hõlmab kollektiivse vastutuse ühiskonna loomist, kus üksikisikud arenevad aktiivseteks kodanikeks, kes on teadlikud oma väärtushinnangutest, hoiakutest ja tunnetest kõigi maailma elanike globaalse mõju ja võrdsuse suhtes, looduse ja keskkonna suhtes, demokraatia, inimõiguste ja õigluse suhtes, võrdsuse ja kultuuride mitmekesisuse suhtes, heaolu ja tervise suhtes ning majandusarengu ja tulevikuvisiooni suhtes.

Samuti hõlmab jätkusuutlikkuse õpetamine seda, et lapsed ja noorukid hakkaksid oma õpingute käigus mõistma mitmesuguseid probleeme ja vastuolupunkte. Kooli õppe- ja töömeetodid peavad põhimõttega, et hariduse eesmärgiks on suutlikkus tegutseda. See hõlmab demokraatsete töömeetodite õpetamist ning laste ja noorukite koolitamist ühiskonna vastu huvi tundma ja soovima selles osaleda.

2.2. Jätkusuutlik areng

(Olesja Stefanovitš, Julia Simson, Narva Vanalinna Riigikool)

Eesti keele tund

Eesmärgid:

- Õppida tundma mõistet „jätkusuutlik areng“
- Osata arutleda sellel teemal ning näitlikustada

I. Häällestamine

Õpetaja tutvustab õpilastele tunni teemat ning palub koostada mõistekaarti. Arutelu mõistekaardi põhjal ja kokkuvõtte tegemine.

II. Õppimine

1. Klassis mängib muusika (loodushääled (ookeanikohin, jõevulin, metsasahin, linnulaul).

<https://www.youtube.com/watch?v=eKFTSSKCzWA>

<https://www.youtube.com/watch?v=eKFTSSKCzWA>

Maas/seintel on maailma kõige reostatumatest piirkondadest pilte. Õpilased uurivad pakutud pilte muusika saatel ning peatuvad enam meeldinud pildi juures (kuni 3 inimest).

2. Õpilased saavad õpetaja käest ülesande kehastada pildil olevatesse esemetesse või elusolenditesse ning koostada dialoog (reeglina on pildil ainult üks elusolend ning sellega eeldatakse, et peaks tekkima jutt inimese/looma ja prügi vahel).

Õpilased esitavad valminud jutte klassikaaslastele.

III. Tagasiside andmine

Võttes arvesse tunni algul koostatud jätkusuutliku arengu mõistekaarti ning valminud jutte, kirjutavad õpilased arutleva lõiguna oma arvamust, kas jätkusuutlik areng toimub tänavu ja kas kõik inimesed saavad selle põhimõtetest aru ning järgivad seda.

3. peatükk. Hukkunud ühiskonnad

Juhised õpetajatele

Projekt on jagatud paariks etapiks ning kasutame mosaiigimeetodit. Õpilased kirjutavad lühikese essee ja koostavad ettekande, ent ei pea seda klassi ees esitlema. Projekti viimases etapis kirjutavad nad essee ja koostavad teise lühikese ettekande, mida esitletakse klassikaaslastele.

Klass jagatakse 4-5 õpilasest koosnevatesse rühmadesse. Õpetaja võib ise otsustada, kuidas täpselt rühmad moodustatakse. Pidage silmas, et selleks, et mosaiigimeetod toimiks, peavad rühmad olema ühesuurused ning õpetaja peab õpilaste nimed üles kirjutama ja jälgima, missugused õpilased koos töötavad.

Algul töötab iga rühma liige eri ühiskonnaga, **mitte** iga rühm erineva ühiskonnaga (see toimub hiljem). Õpilased võivad ise valida, missuguseid ühiskondi uurivad, ent selleks, et mosaiigimeetod toimiks, peavad kõik rühmad uurima sama 4-5 ühiskonda. Näiteks: kui igas rühmas on 4 õpilast, peavad kõik rühmad Rwanda kõrvale jätma. Meetod ei toimi, kui üks rühm jätab kõrvale Rwanda ja teine rühm Lihavõttesaare. Kõik õpilased viivad oma ühiskonna osas läbi samalaadse uurimistöö ning seejärel võrdlevad ühiskondi rühma raames. Õpilased teevad märkmeid, kirjutavad valmis oma esseed ja koostavad ettekanded.

Teise etapi alguses lahutatakse rühmad ning moodustatakse uued rühmad nii, et õpilased ühinevad teiste õpilastega, kes tegid tööd nendega sama ühiskonnaga. Koos kirjutavad nad oma ühiskonna kohta essee ja koostavad ettekande.

Projekti viimases etapis esitavad rühmad valmis esseed ning teevad oma hukkunud ühiskonna kohta klassikaaslastele esitluse.

Peale hukkunud ühiskondi puudutavat ülesannet liiguvad õpilased edasi järgmise ülesande juurde, mille nimeks on [Minu põlvkond](#).

3.1. Hukkunud ühiskonnad – kas meil on neist midagi õppida?

(Stefán Svavarsson, Kópavoguri Humanitaargümnaasium)

Heidame mõnele hukkunud ühiskonnadest tähelepaneliku pilgu ja püüame välja selgitada, mis oli nende lõpu põhjuseks. Kirjutate iga ühiskonna kohta lühikese essee ning valmistate ette esitluse. Teeme tööd järgmiste ühiskonnadega:

Lihavõttesaare Rapa Nui ühiskond

Rapa Nui elanikud on kuulsad nende poolt nikerdatud hiiglaslike inimfiguuride tõttu, mis seisavad Lihavõttesaarel veel tänapäevalgi. Arheoloogid usuvad, et kunagi elas Lihavõttesaarel koguni 15 000 inimest, ent 18. sajandil, kui eurooplased sinna purjetasid, oli alles vaid 2000-3000 inimest. Mis juhtus? Miks Lihavõttesaare elanike arv nii dramaatiliselt vähenes?

Kesk-Ameerika maiade tsivilisatsioon

Maiad valitsesid piirkonnas, kus tänapäeval paiknevad Mehhiko, Belize, Guatemala ja Honduras. Nende teadus oli arenenud ning nad püstitasid suurejoonelisi hooneid. Maiade oskustele

vaatamata jäeti nende linnad maha sajandeid enne, kui hispaanlased regiooni 16. sajandil koloniseerisid. Keegi ei tea täpselt, mis maiade tsivilisatsiooni languse põhjustas, ent teooriaid on rohkelt. Mis võis juhtuda?

Haiti

Kui Haiti 1804. aastal iseseisvaks kuulutati, oli tegu ühe maailma rikkaima riigiga, ehkki nende rikkus oli rajatud orjandusele ning ebahühtlaselt jaotunud. Täna on Haiti üks Ameerika vaesematest riikidest ning elatustase riigis maailma kehvemate hulgas. Kunagi olid saarel suured istandused, aga nüüd on maa viljatu ning seal ei saa enam peaaegu mitte midagi kasvatada. Haiti kokkuvarisemise põhjused on teada, ent need pole lihtsad. Mis need põhjused on?

Põhjala rahvad Gröönimaal

Paljud on kuulnud lugu Erik Punasest ja põhjala rahvaste asulast Gröönimaal. Mõnda aega õitsesid nad Gröönimaal ning ekspordisid kauneid asju, näiteks jääkarunahku ja morsa kihvadest valmistatud esemeid, mida müüdi Euroopas suure raha eest. Siiski varises põhjala ühiskond Gröönimaal 15. sajandil kokku. Miks ei suutnud põhjala rahvad Gröönimaal ellu jääda nii nagu see neil Islandil õnnestus?

Rwanda

Rwanda sai kurikuulsaks seal umbes 20 aasta eest toimunud kohutava genotsiidi tõttu. Nende massimõrvade põhjused on keerulised ja ning seotud sellega, kuidas inimesed on sealses regioonis ajast-aega ümber käinud loodusega. Missugune seos on nende asjade vahel?

Teie essee ja ettekanne peaksid keskenduma järgmisele:

1. Teie ühiskond ja selle tugevused

Siin kirjeldate oma ühiskonda üldiselt ning uurite selle „kuldaega“. Selgitage, millises maailma paigas ühiskond asus ning kuidas see kasvas ja õitses. Kirjutage sellest, millest inimesed elatusid ja missuguseid ressursse kasutasid. Kas ühiskond oli oma ajastul mingis valdkonnas, näiteks teaduse või tehnoloogia vallas, silmapaistvalt tugev? Miks tänapäeva inimesed seda ühiskonda imetlevad? Lühidalt, kirjutage oma ühiskonna üldkirjeldus keskendudes selle tugevustele.

2. Ühiskonna nõrgad küljed, selle langus ja kokkuvarisemine

See on käesoleva ülesande kõige tähtsam osa. Selgitage välja selle ühiskonna languse ja kokkuvarisemise põhjused. Kas keskkond muutus? Kas inimesed väärarvitasid ressursse? Kas toimus sissetung, kus juhid olid ebapädevad või aitasid ühiskonna kokkuvarisemisele kaasa muud inimestest tulenevad tegurid? Missugused nõrgad küljed tõid kaasa varingu? Teadlased ei pruugi täpselt teada, miks see ühiskond kokku varises ning sellisel juhul peate kirjutama erinevatest olemasolevatest teooriatest. Ühiskonna languse taga võib olla ka palju erinevaid põhjuseid, sellisel juhul peate mainima neid kõiki. Ärge unustage, et tähtis on välja tuua info allikad.

Essee peaks olema 2-3 lehekülge pikk. Kasutage kirjastiili Times New Roman, tähesuurust 12, reavahet 1,5. Esitluses kasutatavate slaidide arvu üle võite ise otsustada. Ärge unustage oma allikatele õigesti viidata. Võite kasutada internetiallikaid ning raamatukogus leiduvaid raamatuid.

3.2. Minu põlvkond

(Stefán Svavarsson, Kópavoguri Humanitaargümnaasium
Jelena Moisejeva, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Ülesanne

Kas sinu elustiil on säästev?

Tugevused - Nõrkused - Võimalused

Nüüd olete uurinud ühiskondi, mida ei ole enam olemas. Need kõik lakkasid eksisteerimast, sest need ei olnud ühel või teisel moel jätkusuutlikud.

- Missugune on sinu ühiskond nendega võrreldes?
- Kas sinu kultuur jääb püsima igaveseks?
- Mida saad sina pakkuda, et maailm oleks parem?
- Kas sinu elustiil on jätkusuutlik?
- Mis suunas oled teel?

Tänane ülesanne

- *Tugevused*

Mis on sinu ühiskonna eelis võrreldes riikidega, millega tutvusime?

- *Nõrkused*

Mille poolest oleme kehvemad kui riigid, mille kohta õppisime? Mille poolest on sinu põlvkonnal sinu vanemate põlvkonnaga võrreldes halvem?

- *Võimalused*

Mida saad sina teha maailma paremaks muutmiseks? Kuidas saad oma elustiili jätkusuutlikumaks muuta? Missugused võimalused on sinul, mida ei olnud hukkunud ühiskondadel ja sinu vanemate põlvkonnal?

- *Probleemid*

Missugused on sinu ees seisvad probleemid, millega seisid silmitsi ka hukkunud ühiskonnad/sinu vanemate põlvkond? Missuguste ainulaadsete probleemidega pead silmitsi seisma, millega teised ühiskonnad tegelema ei pidanud? Kuidas saad need probleemid lahendada?

3.3. Minu põlvkonna portree

(Jelena Moisejeva, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Targad ütlevad: „Kui sinu eesmärgiks on maailma muuta, alusta iseenda muutmisest. Õpi leidma energiat rõõmu jaoks ja energiat armastuse jaoks. Need on inimese elu peamised eesmärgid. Naeratusel, naerul ja rõõmul on tohutu vägi. See aitab sul avastada armastust.“

Enne aga, kui hakkate iseennast muutma, peate mõistma oma kohta maailmas, selgitama välja oma moraalsed väärtushinnangud, eesmärgid ning nägema oma põlvkonda tervikuna. Need rühmatunnid võivad aidata noortel näha oma põlvkonda väljastpoolt, analüüsida oma tugevusi ja nõrkusi, võimalusi ja ohte, et luua „kaasaegse inimese portree“.

1. samm

Ettevalmistustöö klassis.

1. Defineerige sõna „põlvkond“.

2. Selgitage välja, missugused tegurid mõjutavad noore inimese arengut kõige enam (teadus, ühiskond, ajalugu, kultuur vms).
3. Selgitage välja tegurid, mis teevad teie ühiskonna eriliseks ja ainulaadseks (muusika, välimus, huvid, elustiil, käitumine, kõne).

2. samm

Rühmatöö (4-5 inimesest koosnevates rühmades)

1. Koostage oma põlvkonna SWOT-analüüs (S - tugevused, W – nõrkused, O – võimalused, T – ohud). Tuginege ainult enda kogemustele ja ärge võrrelge end teiste põlvkondadega.
2. Kasutage keskmise 16-17-aastase noore portree loomiseks valitud põhitegureid (muusika, välimus, huvid, elustiil, käitumine, kõne).

3. samm

SWOT-analüüsi esitlemine rühmaga

Kui kõik analüüsid on esitletud, alustage antud teemal arutelu, esitage küsimusi ja avaldage oma arvamust, väljendage nõusolekut või eriarvamust.

Jälgige rühmaesitluste käigus esile kerkivaid sarnasusi. Kui kuulete, et mõni rühm räägib küsimusest, mida ka oma töös puudutate, tähistage see „+“-ga nii mitu korda, kui seda mainitakse. Õppetunni lõpus kasutage neid märke oma põlvkonna kohta üldiste oletuste tegemiseks.

4. samm

Teie põlvkonda eristavate omaduste esitlemine.

Arutelu: Kas loodud kujutised on sarnased või erinevad?

5. samm

Jonathan Reedi luuletuse „The Lost Generation“ / „There is hope“ („Kadunud põlvkond“ / „Veel on lootust“) lugemine (lugemine, kuulamine või YouTube's vaatamine: <https://www.youtube.com/watch?v=MWSYPDh7O5Q>)

Lugege luuletust ülevalt alla ja seejärel alt üles.

*Olen kadunud ühiskonna liige
 Ja ma keeldun uskumast, et
 Ma suudan maailma muuta
 Saan aru, et see võib tulla šokina, ent
 „Õnn saab alguse sinu seest“
 Ei ole õige, vaid
 „Raha teeb sind õnnelikuks“
 Nii räägin 30 aasta pärast oma lastele, et
 Nad ei ole minu elus kõige tähtsamad.
 Mu tööandjad teavad, et
 Minu prioriteetid on paigas, sest
 Töö
 On tähtsam kui
 Pere
 Ütlen teile üht:
 Kunagi
 Pered püsisid koos.*

*Aga minu ajastu kohta öeldakse tulevikus, et
Elan lühiajaliste lahenduste ühiskonnas.
Eksperdid arvavad, et
30 aasta pärast tähistan oma abielulahutuse 10. aastapäeva.
Ma ei ole nõus väitega, et
Elan enda poolt kujundatud riigis.
Tulevikus
On tavapärane keskkonda hävitada.
Enam ei saa öelda, et
Mina ja mu eakaaslased hoolime meie planeedist.
On ilmne, et
Minu põlvkond on apaatne ja letargiline.
Rumal on eeldada, et
Veel on lootust.*

Ja kõik see juhtubki, kui me ei otsusta sündmuste käiku ümber pöörata.
Nüüd lugege luuletust uuest tagurpidi.
Missuguse põlvkonna liige oled sina?

6. samm

Mida tahaksid oma põlvkonna juures muuta, et see saaks seejärel omakorda maailma paremaks muuta?

Ülesanne: moodustage huvide alusel rühmad. Soovitage projekti: mida peavad noored tegema iseenda paremaks muutmiseks ja seejärel maailma paremaks muutmiseks?

7. samm

Projektide ja järelduste esitlemine.

3.4. Missugune olen 50 aasta pärast?

(Ragnheiður Lárusdóttir, Eva Hrönn Stefánsdóttir, Kópavoguri Humanitaargümnaasium)

Kirjutage jutt või luuletus, milles kirjeldate, missugune on teie elu 50 aasta pärast. Selleks ajaks olete pensionile jäänud. Missugused muutused on toimunud: teie eludes, teie riigis ja globaalses kogukonnas?

Kas saate enda ümber toimuvat kuidagi mõjutada? Kas teie elustiilil on tähtsust? Mida saate teha saaste ja toidu raiskamise vähendamiseks ning inimõiguste ja parema kogukonna edendamiseks?

Projekt peaks olema umbes 1 lehekülje pikkune ning seda esitletakse suuliselt klassi ees või esitatakse videona.

Toetuge ülesande täitmisel järgmistele punktidele:

- Välimus/füüsiline seisund
- Vaimne seisund
- Perekonnaseis, abikaasa/abikaasad, lapsed/lapselapsed
- Haridus
- Sissetulek/pension
- Karjäär
- Saavutused
- Kuidas veedate oma aega nüüd, 2065. aastal
- Sotsiaalsed muutused
- Kliimamuutus
- Saastatus
- Tehnoloogiline areng
- Teie tulevikuvision aastal 2065
- Muu, mida soovite lisada

4. peatükk. Inimene ja loodus

4.1. Sotsiaalreklaam

(Jelena Moisejeva, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Põhiidee

Asjad, mida inimesed on valesti teinud. Vead, mille oleme teinud ja mida saame neist õppida.

Ülesannete tüübid

Jälgimine, arutelu, lühikese sotsiaalreklaami koostamine, ajaleheartikli suuline ja kirjalik esitus.

Eesmärgid

1. Juhtige õpilaste tähelepanu keskkonnaprobleemidele ja inimeste poolt loodusele avaldatavale mõjule. Rääkige ühisest vastutusest looduse kaitsmisel.
2. Tutvustage sotsiaalse reklaami mõistet. Selgitage välja selle eesmärk. Õppige looma sotsiaalseid hüüdlauseid.
3. Arendage põhiidee arutamise ja formuleerimise oskusi.
4. Arendage võimet formuleerida ja lahendada probleeme suulises ja kirjalikus vormis.

5. Arendage oskust teha kokkuvõtteid ja leida lahendusi.

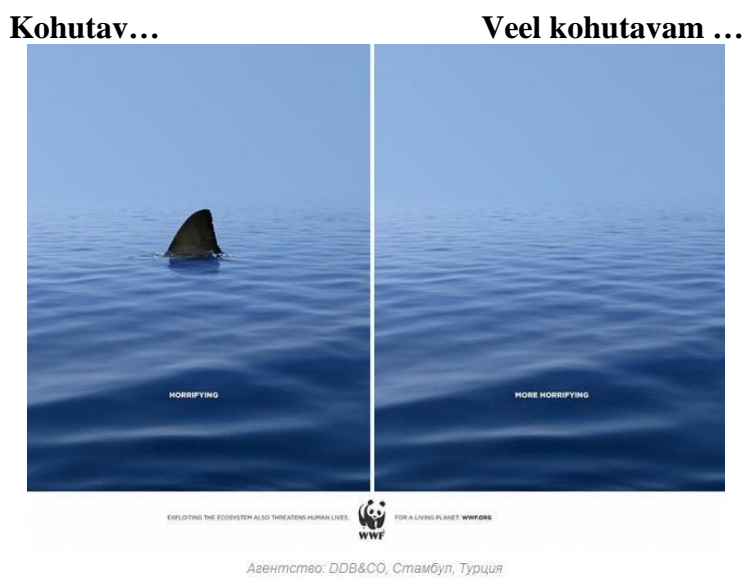
Sissejuhatus

Mis tuleb teile pähe, kui kuulete koos sõnu *inimene* ja *loodus*? Kuidas need teineteist mõjutavad? Mis on *sotsiaalreklaam*?

Sotsiaalreklaamid (ehk avalikes huvides edastatavad teated ehk avalikes huvides edastatavad reklaamid) on avalikes huvides edastatavad sõnumid, mida edastatakse meediakanalite kaudu tasuta eesmärgiga tõsta teadlikkust, muuta avalikkuse suhtumist sotsiaalsesse probleemi ja sellega seotud käitumist. Sotsiaalreklaamid on lühikesed, filmi, video, DVD, CD, audiokasseti või arvutifaili kujul toodetud sõnumid, mis edastatakse radio- ja telejaamadele. Need võivad olla väga lihtsad, milles ainult üks näitleja loeb või esitab sõnumi, või keerukad, peenelt toodetud sõnumid muusika, dramaatilise süžee ja heli- või visuaalsete efektidega.

1. samm

- Vaadake fotosid.
- Otsustage, millest igas reklaamis räägitakse. Mida arutada klassiruumis?

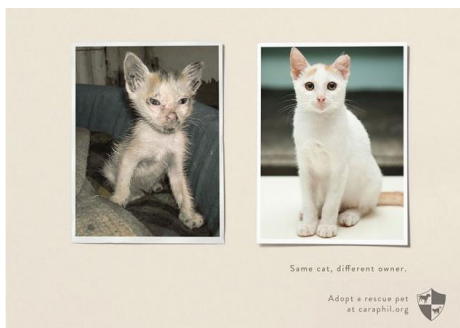
Nemad korjavad üles selle, mis jääb sinust maha

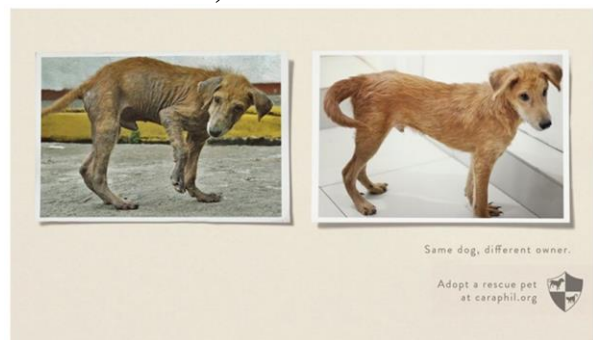
Salakütid tiigrinahaga

Sama kass, erinevad omanikud

Sama koer, erinevad omanikud

Kilekotid tapavad

Mida teed teistele, saab osaks sulle endale. Hoia meri puhtana!

Metsad on meie planeedi kopsud. Enne, kui on liiga hilja

Säästa paberit, päästa planeet

Kirjutage nende fotode kohta hüüdlause. Tehke oma lühike sotsiaalreklam.

2. samm

- Missugustesse loogilistesse rühmadesse saab jagada need sotsiaalreklamide blokid?
- Missugused probleemid tõstatatakse nendel fotodel?

3. samm

- Valige üks illustratsioon, mis avaldas teile kõige sügavamalt muljet.
- Põhjendage oma valikut.

4. samm

- Kirjutage ajalehele lühike artikkel, milles kirjeldate teie poolt valitud fotodel esitletud probleemi.
- Valmistuge oma artiklit suuliselt esitlema.

5. samm

- Esitlege oma artiklit suuliselt ja esitage artikkel kirjalikult.

Tagasiside

Missugused järeldused olete peale õppetundi teinud?

4.2. Enam reostatud kohad maakeral

(Olesja Stefanovitš, Julia Simson, Narva Vanalinna Riigikool)

Õppeaine: geograafia ja keeletund

Jätkusuutliku arengu all mõistetakse seda, et praegune põlvkond rahuldab omi vajadusi ja püüdlusi, seadmata seejuures ohtu tulevaste põlvkondade võimalust oma vajaduste rahuldamiseks. Paraku hetkel kasutab inimkond mitu korda rohkem loodusressursse kui loodus taastuua suudab. Samas peale keskkonnavaldkonna, saab seda teemat käsitleda nii majandus-, sotsiaal kui ka kultuurivaldkonnast lähtudes. Tuginedes sellele, võtsimegi jätkusuutliku arengu teema käsitlemise läbiva teemana keele, geograafia, kirjanduse tunnis.

Tunni teema: Enam reostatud kohad maakeral

Teemat käsitletakse kas paaristunni vältel või alustatakse käsitlust geograafiatunnis ning jätkatakse keelte tunnis.

Tunni eesmärgid:

- Äratada õpilaste tähelepanu jätkusuutliku arengu vastu
- Kaasata kokkuhoidlikku loodusressursside kasutamisesse

Lõiming teiste õpeainetega: keel, geograafia, ühiskonnaõpetus, inimeseõpetus

I. Häällestamine

Maas on 14 sõnasedelit maakera eri kohtade nimetustega:

1. Indoneesia	6. Argentina	11. Kõrgõzstan
2. Braziilia	7. Mexico	12. Bangladesh
3. Haiti	8. Tanzania	13. Congo
4. Aserbaidžaan	9. India	14. Ukraine
5. Hiina	10. Iran	

1. Õpilased uurivad sedeleid, valivad endale ühe ning peatuvad selle juures. Iga pildi juures ei tohi olla rohkem kui 2-3 inimest (sõltub klassi õpilaste arvust).

2. Õpilased põhjendavad oma valikut (paaris või rühmas), seejärel tutvustavad seda teistele. Räägitakse, millist keskkonnaprobleemi on kujutatud nende piltidele.

II. Õppimine

1. Iga paar/rühm saab endale atlase ning uurib selle järgi enda valitud riigi asukohta, arengut, põhitevest, arvestades kliimavöötmeid, loodusvööndeid, majandust. Valmib mõistekaart, mida tutvustatakse klassikaaslastele.

2. Maas/seintel on pildid. Ülesandeks on kokku sobitada pildiga õige riik (õpilased toetuvad läbi töötatud andmetele). Põhjendatakse enda valikut.

**Citarumi jõgi Indoneesia pealinna
Jakarta lähistel**

Matanza-Riachuelo jõgi Argentiinas

**Mailuu-Suu linna radioaktiivne tehas
Kõrgõstani (Aasia suurim radioaktiivsete
jäätmete hoidla)**

**Rondonia piirkond Brasiilia
põhjapiirkonnas (ulatuslik vihmametsade
väljaraiumine)**

Mehhiko linna sudu

Tiheda asustusega Dhaka linn Bangladeshis

Haiti pealinn Port-au-Prince

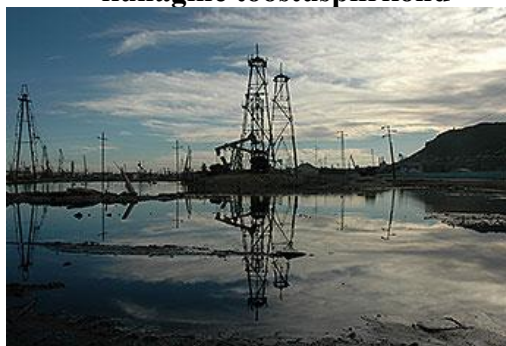
**Tansaania pealinn Dar es Salaam
(jõkke visatud jäätmed)**

**Kongo Vabariigi pealinn Brazzaville
(puhta vee nappus)**

**Aserbaidžaanis asuv Sumgayit on
kunagine tööstuspiirkond**

**Reostunud Yamuna jõgi Põhja-Indias
(voolab läbi pealinna)**

Tšernobõl Ukrainas (mahajäetud linn)

Linfeni linn Hiinas (sudu)

NB! Pildid on antud samas järjekorras, mis on maailma enam reostatud piirkondade nimetused.

3. Õpetaja näitab õigesti kokku sobitatud riike ja pilte.

4. Õpilased (rühm) arutlevad, milline keskkonnaprobleem on pildil kujutatud; pakuvad ette, mille tagajärjel võiks piltidel kujutatud olukorrad tekkida.

III. Kinnistamine

1. Arutelu küsimuste põhjal 1. Kuidas keskkond mõjutab kohalike inimeste tervist? 2. Kuidas tekkinud olukord mõjutab kogu elusloodust?

2. Kodutöö

Kirjand/Essee „Minu elu üks päev reostatud piirkonnas“ või „Elu selles piirkonnas 10 aasta pärast“

Kasutatud internetiallikas: <http://be2ati.com/cover.html>

4.3. Globaalsed probleemid

(Anatoli Grigorjev, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

1. õppetund. Sõe kaevandamine

1. Sissejuhatus

Teaduse ja tehnika edusammudele vaatamata on maailmas endiselt piirkondi, kus kaevandamine toimub keskkonda ohustaval moel.

2. Näide: lahtine sõe kaevandamine Kuznetski basseinis Venemaal. Kuidas see toimub?

http://activatica.org/uploads/images/.thumbs/x/thumb_uploads_images_Problem_252_918d5b4415f76deed8a23840d78f933b_.png

Lisaks sõe kaevandamise paigas tekitatavale peaaegu pöördumatule kahjule vabastatakse selle põletamise käigus atmosfääri palju kahjulikke aineid. Peamist sõe põletamise tagajärjel tekkivat ainet –

süsinikdioksiidi – peetakse globaalse kliimamuutuse „peasüüdlaseks“.

Õpilastele pakutakse võimalust vaadata filmi ning rääkida selles tõstatatavatest keskkonna- ja sotsiaalsetest probleemidest.

<http://activatica.org/problems/view/id/252/title/na-ugle-kak-otkrytye-ugolnye-razrabotki-razrushayut-prirodu-i-obraz-zhizni-narodov-sibiri>

3. Arutelu filmi üle

- Missugused on lahtise sõe kaevandamise tagajärjed keskkonnale?
- Kas teate mõnda piirkonda maailmas, kus kasutatakse endiselt seda tootmismeetodit?
- Miks nad endiselt seda meetodit kasutavad?
- Missugusest teisest tähtsast probleemist filmi vaadates teada saite?

(See puudutab ühtede söetootmispiirkonnas elavate põliselanike – šooride – väljasuremisohu). Otsige internetist selle rahvuse kohta infot.

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%BE%D1%80%D1%86%D1%8B>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Shors>

- Mida veel teada saite?

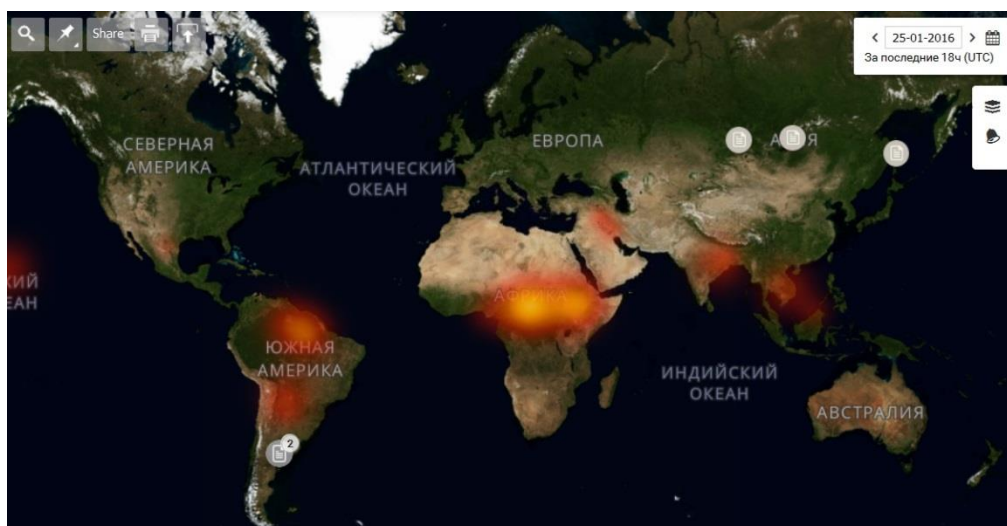
4. Kokkuvõtte tegemine

- Missugust lahendust olukorrale näete?
- Kas otsust lahtine sõe kaevandamine keelustada on võimalik mõjutada (ja kuidas)?
- Missuguse toimimisviisi välja pakute? Kellega filmis esitatud probleemide osas ühendust võtta? Kuidas tekitada tähelepanu? Pakkuge omapoolseid võimalusi.
- Kas filmis näidatud keskkonnaprobleem puudutab ainult Venemaad või on tegu globaalse probleemiga?
- Mida saaks teie arvates teha šooride elu parandamiseks?

2. õppetund. „Leekides planeet“

1. Sissejuhatus. Planeedil asetleidvate tulekahjude kaart.

<http://fires.kosmosnimki.ru/>

<http://ecowars.tv/info/2150-karta-pozharov.html>

Planeedi keskmises temperatuuris toimunud muutuste tabel, kasvumäär (kliimasoojenemine)

GREENPEACE

Greenpeace International

<http://www.greenpeace.org/international/en/>

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/>

<http://earth-chronicles.ru/news/2012-09-02-29866>

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/2015/16-09-arctic-minimum/>

<http://activatica.org/blogs/view/id/1497/title/lesa-i-bolota-kto-dlya-klimata-vazhnee>

Küsimus õpilastele: „Kus (missuguses regioonis) kasvab keskmine temperatuur kõige kiiremini?“

http://temperatures.ru/articles/record_temperatura

<http://activatica.org/blogs/view/id/384/title/globalnoe-poteplenie-osoboe-mnenie-rossiyskih-uchenyh>

2. Missugused on globaalse soojenemise tagajärjed planeedile? Kõige hiljutisemad (uusimad) näited mitmesugustest maailma piirkondadest.

Fotod, videod, näited, statistika. Õpilased teevad kõike interneti abil arvutis.

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/campaigns/climate/>

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/campaigns/climate/consequences/>

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/blogs/green-planet/10/blog/54078/>

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/blogs/green-planet/blog/54026/>

<http://www.wildfield.ru/caei/tetrad/02.htm>

3. Arutelu

Kas oleme piisavalt hästi teadlikud globaalse soojenemise tagajärgedest planeedile?

Kuidas kommenteerite meetmete piisavust, mida on rakendanud:

a) Riigid

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/2015/12-12-COP/>

b) Rahvusvahelised koostööprojektid

<http://activatica.org/blogs/view/id/1505/title/klimaticheskiy-sammit-v-parizhe-o-chem-umolchali-prezidenty>

c) Rahvusvahelised organisatsioonid, sealhulgas ökoloogiaalased

Pöörake erilist tähelepanu avalikule arvamusele (näiteks massidemonstratsioon ÜRO tippkohtumise ajal New Yorgis - <http://iseconda.com/climate-march/>) ja meedia rollile probleemi kajastamisel.

<http://www.greenpeace.org/russia/ru/news/blogs/green-planet/blog/54917/>

Artikkel [„The environmentalists from 150 countries staged a demonstration in the run-up to the UN climate summit“](#)

4. Viimane samm

Õpilased valmistavad rühmades plakatid, mida nad saaksid kasutada ise keskkonnaalastes algatustes osalemise korral. Teine võimalus – plakatite jaoks hüüdlauseste välja töötamine või lühifilmi stsenaariumi kirjutamine (või video filmimine).

5. peatükk. Säastev ostlemine

5.1. Miks on võti maailma paremaks muutmiseks kodanike (mitte ostlejate) käes?

Why citizens (not shoppers) have a key to better world?

Lesson 1: The story of Bottled Water

Lesson 2: The story of Cosmetics

Lesson 3: The story of Electronics

Lesson 4: The Story of Stuff Project

Language level: Upper-Intermediate (B2)

Time: 45 minute

The series of ESL lessons designed around “The Story of Stuff Project” videos, which bring visual life to the notions of “sustainability”, “desire for better world”, etc.

Students talk about sustainability, the status of our planet/lifestyle today, discuss quotes in pairs and groups, watch a video, make own presentations or 1-minute videos on sustainable consumption.

Teachers may decide which material they would like to use at the lesson.

5.1.1. Pudelivee lugu

The story of Bottled Water

(Olga Gortsakova, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Teacher's Instructions

Step 1

Write “sustainability” on the board. Ask the students to define it. Elicit or give a definition such as ‘well-balanced development as a process of changes for the sake of securing the quality of people’s lives’.

Step 2

Put your students into pairs and ask them to discuss the following questions:

- Is sustainability important in life? If so why?
- What can we do to cultivate sustainable approach towards life?

Step 3

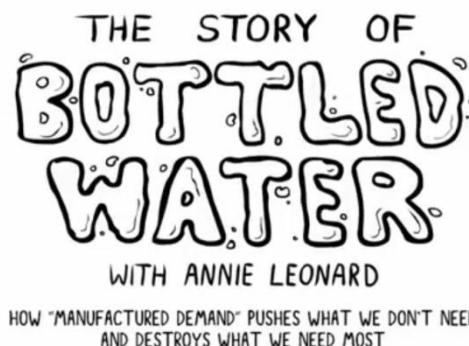
Get feedback from the whole class on why sustainability is important and what can be done to cultivate it?

Step 4

Give your students the worksheet with the quotes about sustainability.

QUOTES TO DISCUSS

- We endeavour to meet the needs of the present without reducing the possibilities of future generations.

- Little things mean a lot, and it is not necessary to wait for big changes in the society to be able to rejoice in the smaller.
- Sustainability is understanding the limits of ecosystems as an important basis for successful working.
- Sustainability is understanding the importance of one's own welfare and that of others.
- Sustainability is the need for us not to exploit earth's resources to the extent that we will be unable to leave the planet to future generations in the same or in a better state we received it.

Ask them to read the quotes and see if any of the ideas they mentioned are reflected in the quotes.

Step 5

Ask students to look at the quotes again and then discuss in pairs the meaning of each one and whether they agree with it.

Step 6

Hold a plenary session on the meaning of each of the quotes.

Step 7

Tell your students they are going to watch a short video (8:05) that is based on a story of bottled water. As they watch, their task is to answer the question:

Why is it important to be sustainable in the terms of water consumption?

Play the video twice. Help with the vocabulary if necessary.

<https://www.youtube.com/watch?v=Se12y9hSOM0>

Step 8

Put your students in small groups and ask them to discuss their answers.

Step 9

Hold a plenary session based on the following questions:

- Where should we nurture sustainability?
- What is the relationship between consumption and sustainability?
- How does industry relate to sustainability?

Homework

Ask your students to make their own presentations or a 1-minute film on sustainable water consumption.

5.1.2. Kosmeetikatoodete lugu

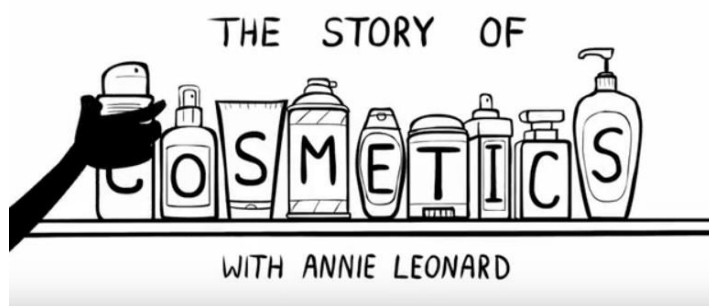
The story of Cosmetics

(Olga Gortsakova, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Teacher's Instructions

Step 1

Write "sustainability" on the board. Ask the students to define it. Elicit or give a definition such as 'well-balanced development as a process of changes for the sake of securing the quality of people's lives'.

Step 2

Put your students into pairs and ask them to discuss the following questions:

- Is sustainability important in life? If so why?
- What can we do to cultivate sustainable approach towards life?

Step 3

Get feedback from the whole class on why sustainability is important and what can be done to cultivate it?

Step 4

Give your students the worksheet with the quotes about sustainability.

QUOTES TO DISCUSS

- We endeavour to meet the needs of the present without reducing the possibilities of future generations.
- Little things mean a lot, and it is not necessary to wait for big changes in the society to be able to rejoice in the smaller.
- Sustainability is understanding the limits of ecosystems as an important basis for successful working.
- Sustainability is understanding the importance of one's own welfare and that of others.
- Sustainability is the need for us not to exploit earth's resources to the extent that we will be unable to leave the planet to future generations in the same or in a better state we received it.

Ask them to read the quotes and see if any of the ideas they mentioned are reflected in the quotes.

Step 5

Ask students to look at the quotes again and then discuss in pairs the meaning of each one and whether they agree with it.

Step 6

Hold a plenary session on the meaning of each of the quotes.

Step 7

Tell your students they are going to watch a short video (8:18) that is based on a story of cosmetics. As they watch, their task is to answer the question:

Why is it important to be sustainable in the terms of cosmetics consumption?

Play the video twice. Help with the vocabulary if necessary.

<https://www.youtube.com/watch?v=buSJTzCuFWQ>

Step 8

Put your students in small groups and ask them to discuss their answers.

Step 9

Hold a plenary session based on the following questions:

- Where should we nurture sustainability?
- What is the relationship between consumption and sustainability?
- How does industry relate to sustainability?

Homework

Ask your students to make their own presentations or a 1-minute film on sustainable cosmetics consumption.

5.1.3. Elektroonikatoodete lugu

The story of Electronics

(Olga Gortsakova, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Teacher's Instructions

Step 1

Write “sustainability” on the board. Ask the students to define it. Elicit or give a definition such as ‘well-balanced development as a process of changes for the sake of securing the quality of people’s lives’.

Step 2

Put your students into pairs and ask them to discuss the following questions:

- Is sustainability important in life? If so why?
- What can we do to cultivate sustainable approach towards life?

Step 3

Get feedback from the whole class on why sustainability is important and what can be done to cultivate it?

Step 4

Give your students the worksheet with the quotes about sustainability. Ask them to read the quotes and see if any of the ideas they mentioned are reflected in the quotes.

QUOTES TO DISCUSS

- We endeavour to meet the needs of the present without reducing the possibilities of future generations.
- Little things mean a lot, and it is not necessary to wait for big changes in the society to be able to rejoice in the smaller.
- Sustainability is understanding the limits of ecosystems as an important basis for successful working.
- Sustainability is understanding the importance of one’s own welfare and that of others.
- Sustainability is the need for us not to exploit earth’s resources to the extent that we will be unable to leave the planet to future generations in the same or in a better state we received it.

Step 5

Ask students to look at the quotes again and then discuss in pairs the meaning of each one and whether they agree with it.

Step 6

Hold a plenary session on the meaning of each of the quotes.

Step 7

Tell your students they are going to watch a short video (7:46) that is based on a story of cosmetics. As they watch, their task is to answer the question:

Why is it important to be sustainable in the terms of electronics consumption?

Play the video twice. Help with the vocabulary if necessary.

https://www.youtube.com/watch?v=sW_7i6T_H78

Step 8

Put your students in small groups and ask them to discuss their answers.

Step 9

Hold a plenary session based on the following questions:

- Where should we nurture sustainability?
- What is the relationship between consumption and sustainability?
- How do industry and design relate to sustainability?

Homework

Ask your students to make their own presentations or a 1-minute film on sustainable electronics consumption.

5.1.4. Asjade loo projekt The Story of Stuff Project

(Anna Fedyukhina, Narva Vanalinna State School)

This is a series of ESL lessons designed around “The Story of Stuff Project” videos, which bring visual life to the notions of “sustainability”, “desire for better world”, and more.

Students talk about sustainability, the status of our planet/lifestyle today, discuss quotes in pairs and groups, watch a video, make own presentations or 1-minute videos on sustainable consumption.

Teachers may decide which material they would like to use at the lesson.

Language level: Upper-Intermediate (B2)

Time: At least 45 minute but can be extended.

Teacher’s instructions

Step 1

Let students know about an international event: Buy Nothing Day. It is observed on the last Friday in November, which in America just so happens to be Black Friday. In other countries, BND is celebrated on the last Saturday in November.

(Buy Nothing Day (BND) is an annual international day of protest against over-consumption and consumerism. Canadian artist and actor Ted Dave founded BND back in 1992. Dave wanted one day out of the year where people could boycott all merchandise purchases for 24 hours.)

Step 2

Make students acquainted to the terms “consumer” and “consumerism”. Let them connect those terms to the idea of Buy Nothing Day.

(Buy Nothing Day is observed on the last Friday in November, which in America just so happens to be Black Friday. In other countries, BND is celebrated on the last Saturday in November. Millions of folks in more than 60 countries participate in BND by not participating!

Support Buy Nothing Day and Say Bye- Bye to Buying.)

Step 3

Before watching the film, introduce questions students should think about while watching:

- Are we also the nation of consumers?
- Should we do anything with all this stuff?
- Do we need to reduce the consumption of goods?
- Would you like to join Buy Nothing Day?

Step 4

Watch the film “The Story of Stuff Project”.

<http://storyofstuff.org/>

Step 5

Let students answer the questions and share their impressions of the film.

- Are we also the nation of consumers?
- Should we do anything with all this stuff?
- Do we need to reduce the consumption of goods?
- Would you like to join Buy Nothing Day?
- How to buy nothing?
- Study these pieces of advice. Are they suitable for you?
- Invent your own steps how to become a wise consumer.

<http://www.wikihow.com/Buy-Nothing>

Step 6

If they come to the conclusion that joining this international event is a good idea, suggest them discussing some practical techniques of doing that.

Step 7

You can start from ready-made pieces of advice and let students discuss their suitability. Or they can maintain their own ways and then add up more ideas presented in the Students’ handout.

Step 8

If students feel really enthused about the idea, you can suggest them joining “The Manifesto of Buy Nothing Day”.

The Manifesto of Buy Nothing Day is about freedom

Freedom from consumerism. Freedom from corporations. Freedom from debt and overspending. Freedom from the need to shop to be happy. Freedom from the use of shopping as therapy or stress relief. Freedom from shopping as a way to connect with others. Freedom from buying to show our love for others. Freedom from sales and holiday madness and malls and huge chain stores and crazy shoppers. Freedom from overuse of resources, from wasted packaging, from wasted fuel to ship all that junk to the store.

We are more than consumers. We don’t need to buy gifts to celebrate the holidays with each other — we can get together, make delicious food, go outside and do something fun, play games, talk, tell jokes, tell stories, give hugs.

We are alive, and don’t want to waste the hours we have in chain box stores and malls buying things we don’t really need.

We know that just because stores have massive sales doesn’t mean we need to buy what they’re selling. Sales don’t mean we’re saving money — it means we’re spending it. We used precious life hours earning our money, and we want to use that to live, not buy.

We are free from buying, and free to live.

Join us on Buy Nothing Day.

Find enclosed a PowerPoint presentation and Students’ handout.

Study these “buy-nothing” techniques. Do you think they suit you?

<http://www.wikihow.com/Buy-Nothing>

1

Examine your spending habits. Are your buying decisions motivated by your own values or by advertisements? Don't be influenced by consumerism and an obsession with spending.

2

Stay home. If you don't need to shop, don't go shopping simply because you are bored. Don't use shopping as a recreation or amusement.

3

Leave the money at home. The easiest way to not buy anything is simply not to take any cash, checks, debit cards, or credit cards with you when you go out.

4

Avoid plastic. Try putting your credit card in a container with some water and freezing it. That way you have it for holidays and emergencies but not just to go buy stuff.

5

Buy used. If you really need something and haven't been able to beg or borrow, go to a thrift shop and get one for pennies on the dollar.

6

Pay cash. Studies show the average person spends less when paying with cash and much more when paying with credit, possibly because when you use a credit card it feels as though you are not parting with "real" money.

7

Make a budget and stick to it.

8

Make a list and stick to it. Make purchasing decisions at home, where your needs are apparent, instead of in stores where shelves are full of other products.

9

Ask yourself some questions. Will I use this every day? Will I use it enough for it to be worth buying? How many hours did I have to work to pay for this?

10

Repair, don't replace. If you shopped carefully and got good service out of something, don't assume you have to replace it when it breaks. A good repair shop might be able to restore it to "near-new" condition for less than the cost of a replacement, and you won't be adding to the landfill problem.

11

Try to get things you need or want for free. Check local "free sales". Visit websites such as freecycle, Freesharing or Sharing is Giving. Borrow. If you need a product for just a short time, why not borrow someone else's?

12

Avoid shopping malls, if possible. If you *need* to purchase something, go to a store that sells that thing.

13

Use the buddy system. If you go out with friends, you may find that you enjoy yourselves so much that you don't even feel like buying anything. You could all make a pact to prevent purchases.

14

Avoid unnecessary upgrades. Yes, that new toaster has a little chime and can toast eight slices at once, but seriously, how often do you need eight slices of toast at once?

15

Buy for durability. If you decide to purchase something, choose something that won't wear out, or won't wear out quickly. Also avoid purchasing items that will go out of fashion.

16

Buy for easy compatibility. If you really like an item, think carefully about how well it will work with what you have already.

17

Use the "Rule of 7." If something you want is over 7 dollars, wait 7 days and ask 7 trusted people whether this is a good purchase.

18

Make gifts for people. Use your own skills (or learn a new skill) to make gifts that people will remember long after they've forgotten store-bought presents. Don't forget that gifts needn't be wrapped. You can make a gift of time or skills, too. Remember the lesson of *The Gift of the Magi*: it really is the thought that counts. Money can't buy you happiness or self-respect or any friends worth having.

19

Tax yourself. Every time you make a purchase over \$10 (or \$50 or whatever limit you choose), take 10% of the price and put it into your savings or your investments.

20

Grow your own food. If you have even a small garden, it's easy to grow your own food.

21

Ask Yourself the 3 Questions - want, need and afford. Can I afford it? Do I Need it? and Do I Want it? If your answer is YES to all the 3 questions then you can buy it.

22

Try to be a smart shopper. If you want to buy something for someone's birthday, buy something that looks more expensive than the price you bought it for. Also remember that something personal and meaningful can have much more impact than something expensive or trendy.

5.2. Meie maise vara väärtus

(Ragnheiður Lárusdóttir, Eva Hrönn Stefánsdóttir, Kópavoguri Humanitaargümnaasium)

Sissejuhatus

Õpilaste individuaalne ülesanne puudutab nende poolt iga päev kasutatavate ja iseenesestmõistetavana võetavate asjade väärtust.

- A. Õpilased hindavad enda seljas olevate rõivaste hinda.
- B. Õpilased uurivad välja, kui palju raha nende pered nädalas toidupoes kulutavad.
- C. Õpilased peavad välja arvutama oma kooli või spordihalli leiupunktis hoitavate esemete väärtuse.

Põhiosa

A. Kui palju maksavad asjad, mida koolis kasutan?

Hinnake, kui palju maksavad rõivad, mis teil on seljas (jakk, kingad, sokid, aluspesu jne). Seejärel lisage summale oma prillide, ehete, telefoni, seljakoti ja koolikoti sisu (arvuti, raamatud, pinal jms) maksumus. Viimaks hinnake, kui palju maksab toit, mida täna süüa kavatsete, ja kui palju kulus raha täna kooli tulemisele. Liitke oma numbrid kokku ja võrrelge tulemusi ühe kaasõpilase omadega, leidke kahe summa keskmine ning tulemuseks on teie riigis kooliõpilaseks olemise maksumus.

Paluge õpilastel kirja panna kõik nädala jooksul nende koju ostetavad toidukaubad. Paluge neil ka kirja panna iga päev ära visatav toit ja arvutada välja raisatud toidu väärtus.

B. Kui palju toitu teie kodus ära visatakse?

Pange kirja kõik toidukaubad, mis nädala jooksul teie koju ostetakse. Kasutage Excelit. Uurige välja, kui palju raha iga päev toidule kulub, liitke 7 päeva summad kokku ja leidke nii, kui palju kulub nädalas toidule raha.

Kui palju toitu iga päev ära visatakse ja kui palju see maksab. Liitke kokku nädala summa.

Kui palju raha kulub teie kodus nädalas toidukaupadele?

Kui palju toitu visatakse ära ja kui palju see maksab?

Mõelge välja, kuidas saate raha säästa ning vältida kodus toidu raiskamist.

C. Õpilased peavad hindama oma kooli või spordisaali leiupunktis leiduvate esemete väärtust.

Õpilased töötavad 4-6-liikmelistes rühmades. Vaadake üle oma kooli või kohaliku spordikeskuse leiupunkt.

Jagage rõivad järgmistesse kategooriatesse: püksid, džemprid, jakid ja mitmesugused väiksemad esemed nagu sokid, T-särgid jms.

Leidke iga kategooria kohta umbes 20 eset. Hinnake iga rõivaeseme maksumust ja kirjutage see üles. Selgitage interneti abil välja, kui palju konkreetsed või nendega sarnased rõivaesemed võiksid poodides maksta.

Kirjutage saadud arvud Excelis kategooriate kaupa üles, iga rühm peab arvestusse lisama rõivaesemeid kõigist kategooriatest: džemprid, püksid, üleriided ja väiksemad esemed.

Tagasiside

Viimaks arutage, mida nende rõivaesemetega ette võtta? Kuidas saame need uuesti väärtuslikuks muuta? Kas midagi annaks ette võtta, et inimesed hakkaksid oma asjadest rohkem lugu pidama ning koolidesse ja spordikeskustesse ei kuhjuks maha jäetud rõivaesemete virnu?

5.3. Toiduettevõtte

(Aleksandra Kojic, Eva Hrönn Stefánsdóttir, Kópavoguri Humanitaargümnaasium)

Õpilased töötavad rühmades ja arutlevad. Õpilased külastavad ka veebilehte: <http://www.ecoliteracy.org/>

Viige end kurssi järgmiste mõistetega:

Toiduohutus: Kuidas valmistada toitu nii, et see ei ohusta meie tervist. Hõlmab toidu käitlemist haiguste vältimiseks. Toit ei tohi sisaldada ohtlikke mürkaineid, pisikuid ega muud, mis võib tarbijad ohtu seada.

Toiduga kindlustatus: Ohutu ligipääs tervislikule toidule. Inimesed on toiduga kindlustatud, kui nende riigi toiduvarud on piisavad.

Kas loomadel on õigused ja kas nende elukvaliteedile kehtivad teatud nõuded? Missugused õigused neil on?

Kas inimestel on õigus olla teadlik kõigist koostisainetest, mida nende poolt söödav toit sisaldab?

Kes vastutab meie toidu puhtuse ja/või tervislikkuse ja toiduga kindlustatuse eest?

Kas tervisliku toidu kättesaadavus on üks inimõigustest sõltumata inimese sotsiaalsest ja majanduslikust seisusest?

Toiduahel: Kas toidu valimisel on tähtis mõelda:

- a) meie toitu valmistavate inimeste õigustele ja nende töökeskkonnale?
- b) meie toitu kohalikesse poodidesse toimetavate inimeste õigustele?
- c) meie toitu müüvate inimeste õigustele?

Kas nendel teguritel on toiduahela protsessis tähtsust?

Kas on oluline teada, kes meie toitu valmistab ja miks?

Kelle käes on võim? Kas tootjad otsustavad, kas öelda meile selgesõnaliselt, missuguseid koostisaineid meie poolt ostetav toit sisaldab? Kes otsustab, missugused koostisained sildil välja tuuakse? Kas kõik koostisained peab siltidel välja tooma?

Õpilased panevad kirja oma kommentaarid ja jagavad neid teiste rühmadega.

6. peatükk. Inimene ja ühiskond

6.1. Inimeste ükskõiksus

(Anatoli Grigorjev, Jelena Moisejeva, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Õppeaine: sotsiaalsed

Kestus: 45 minutit

Õpilaste vanus: 16-18

Märkused õpetajale:

1. samm

Rääkige õpilastele, et jätkusuutlikkuse mõiste aluseks on inimese teadlik otsus keskkonna arengus aktiivselt osaleda, aidata kaasa otsuste tegemisele ja elluviimisele.

2. samm

Õpetaja räägib täiskasvanute puudustest ja vigadest tähtsate sotsiaalalaste otsuste tegemisel ja sellest, kuidas lapsed seesuguste otsuste tõttu kannatavad.

Näidake õpilastele fotot teosest „*Lapsed on täiskasvanute pahede ohvrid*“ – Vene kunstniku Mihhail Šemiakini loodud pronksskulptuuride rühmast (lisad 1, 2, 3).

Skulptuurid paiknevad Moskvas, Kremlist 610 meetrit lõuna pool, Briti saadiku elupaiga taga asuvas Bolotnaja väljaku pargis Baltšugis.

(https://en.wikipedia.org/wiki/Mihail_Chemiakin)

3. samm

Seletage õpilastele lahti, mida tähendab „pahe“:

„Pahe“ on tava, käitumisviis või harjumus, mida peetakse vastavas ühiskonnas üldiselt moraali vastaseks, patuseks, paheliseks või alandavaks. Vähemnegatiivses tähenduses võib „pahe“ viidata puudusele, negatiivsele iseloomujoonele, veale, nõrkusele või halvale või ebatervislikule harjumusele (näiteks tubakasõltuvus). Pahesid seostatakse tavaliselt pigem inimese iseloomu või temperamendiga seotud puuduste, mitte nende moraalsusega. Pahe sünonüümideks on puudus, patt, rikutus, ebaausus, pahelisus ja korrumpatsioon.

(<https://en.wikipedia.org/wiki/Vice>)

4. samm

Küsige klassilt tagasisidet, mida fotol kujutatakse ja miks paigutas kunstnik skulptuurid just seesugusel moel.

5. samm

Lugege õpilastele ette kunstniku sõnad:

„Kujundas in ja lõin selle kompositsiooni sümbolina ja äratuseks, et võidelda tulevaste põlvkondade päästmise nimel. Mina kui kunstnik palun inimestel seisatada ja enda ümber ringi vaadata, et kuulda ja näha, mis toimub. Mõistlikud ja ausad inimesed peavad nüüd asjade üle mõtlema“.

6. samm

Näidake videot ükskõiksusest:

<https://www.youtube.com/watch?v=OSsPfbup0ac>

7. samm

Õpilased toovad ajaloost ja enda eludest näiteid ükskõiksusest.

8. samm

Rääkige õpilastele kõrvalseisjatest – tooge näiteid natsistlikust Saksamaast ja teisest maailmasõjast.

9. samm

Jagage õpilastele tööleht 1:

Õpilased loevad läbi järgmise väljavõtte ja kommenteerivad loetut.

Tööleht 1:

„... Nad ei olnud hukkajad (st natsid ja nende kaasosalised) ega ohvrid (st juudid), nad lihtsalt vaatasid genotsiidi pealt.

Eestikeelset sõna „kõrvalseisja“ ei saa otse vene keelde tõlkida, sõna tähendab otseses mõttes „lähedal seisvat inimest“. See sõna viitab lihtsalt seismisele, ent tähendab ka teises maailmasõjas juutide katastroofile passiivselt kaasa aitamist. Ajaloolased on peale sõda jõudnud järeldusele, et juutidest ohvrite arv oleks olnud palju väiksem, kui seesugused „kõrvalseisjad“ ei oleks jäänud ükskõikseks.

/... kõigist nimetatud elanikkonna rühmadest – ohvrid, hukkajad ja „kõrvalseisjad“ – oli kõige arvukam just viimane.../

/... Me ei lähtu abstraktsest tegelasest, vaid konkreetsest inimesest – endisest heast naabrist, heast sõbrast, õpetajast, kunstnikust, vaesest või rikkast, mõnikord haritud ja mõnikord üsna madala haridustasemega inimesest – mil määral sai ta jääda inimeseks?“

10. samm

Jagage õpilastele tööleht 2 ja tööleht 3:

Õpilased loevad tsitaadid läbi ja kommenteerivad neid, tuues näiteid ajaloos ettetulnud ükskõiksuse juhtumitest.

Tööleht 2:

Martin Niemöller (1892–1984) oli silmapaistev protestantlik pastor, kes kerkis esile Adolf Hitleri sõnaka avaliku vaenlasena ja veetis natside võimuloleku aja viimased seitse aastat koonduslaagrites.

Niemöller on ehk kõige enam meelde jäänud järgmise tsitaadiga:

(<http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007392>)

Esmalt tulid nad järele kommunistidele ja ma ei öelnud midagi,
sest ma ei olnud kommunist.

Siis tulid nad järele sotsialistidele ja ma ei öelnud midagi,
sest ma ei olnud sotsialist.

Siis tulid nad järele töölisliikumise juhtidele ja ma ei öelnud midagi,

sest ma ei olnud töölisliikumise juht.
Siis tulid nad järele juutidele ja ma ei öelnud midagi,
sest ma ei olnud juut.
Siis tulid nad järele mulle ja kedagi ei olnud enam alles,
kes oleks kõnelenud minu eest.

Tööleht 3:

„Ärge kartke vaenlasi – nad võivad teid vaid tappa, ärge kartke sõpru – nad võivad teid vaid reeta.

Kartke ükskõikset – nad ei tapa ega reeda, ent reetmine ja mõrv eksisteerivad vaid nende vaikiva nõusoleku tõttu.“ *Bruno Yasenski*

11. samm

Küsige klassilt tagasisidet, kuidas nemad sarnases olukorras käituksid.

6.2. Sotsiaalne eksperiment

(Jelena Moisejeva, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Põhiidee

Oskuste õpetamine areneva ühiskonna sotsiaalsete ja majanduslike tegurite koosmõjust tingitud probleemidega toime tulemiseks.

Ülesannete tüübid

Jälgimine, arutelu, väikse sotsiaalse eksperimendi läbiviimine, suuline ja kirjalik ettekanne.

Eesmärgid

1. Juhtida õpilaste tähelepanu sotsiaalsetele probleemidele, materiaalsete ja eetiliste väärtushinnangute interaktsioonile.
2. Tutvustada sotsiaalse eksperimendi mõistet. Püstitada eksperimendi eesmärgid.
3. Arendada loovaid oskusi: oma sotsiaalse eksperimendi ettevalmistamine ja läbiviimine.
4. Arutlemise ja põhiidee koostamise oskuste arendamine.
5. Kokkuvõtte ja järelduste tegemise oskuse arendamine.

1. samm

Sissejuhatus

Kuidas tunneb end kaasaegse maailma inimene?

Missuguste probleemidega kogukonna inimesed silmitsi seisavad?

Missugused on käesoleva hetke kõige tungivamad probleemid?

Kes peaks need probleemid lahendama?

Sotsiaalne eksperiment on reaalses maailmas inimkatsealustega läbiviidav uurimusprojekt, mille abil uuritakse tavaliselt strateegilise sekkumise mõjusid juhuslikult valitud inimeste, perede, ettevõtete, klasside või muude üksuste eritingimustesse või muutumatuks jäävat hetkeolukorda tähistavatesse kontrollitingimustesse seadmise läbi.

Täpsustav sõna „sotsiaalne“ eristab strateegilist eksperimenti „kliinilisest“ eksperimentist, mille puhul on tavaliselt tegu katsealuse kehas toimuva meditsiinilise sekkumisega, ning ka laboratoorsest eksperimentist, mis võidakse näiteks läbi viia ülikooli psühholoogiateaduskonnas täielikult kontrollitud tingimustes. Sotsiaalse eksperimendi puhul on ainsaks uurija kontrolli all olevaks katsealuse keskkonna elementiks tema juhuslikkuse alusel teatud viisil kohtlemine, kõik muud elemendid jäävad täiesti puutumatuks.

Sotsiaalseid eksperimente nimetatakse sageli programmide hindamise ja reformiprotsesside „kullastandardiks“. Sotsiaalse programmi mõju mõõtmisel peab uurija hindama, missugused tagajärjed oleks asjaosalistele elanikele kaasa toonud programmi rakendamata jätmine. Peaaegu kõigi loomulikult esinevate võrdlusrühmade koosseis erineb aga sihilikult valitud ravigrupi koosseisust, tavaliselt erapooliku valimise tõttu (eksperimentaalselt teevad inimesed ise otsuse ravi saada või mitte saada). Randomiseerimise abil luuakse kontrollrühm, mis on suurema valimi puhul ravile määratud rühmaga statistiliselt identne ning erapoolikut valimist sisuliselt ei esine.

2. samm

Vaadake lühifilmi *2-eurone T-särk – sotsiaalne eksperiment*

(https://www.youtube.com/watch?v=KfANs2y_frk)

Missugune mulje teile peale filmi vaatamist jäi?

3. samm

Mis olid teie arvates eksperimendi eesmärgid?

4. samm

Missugused küsimused teil filmi vaatamise järel tekkisid? Kirjutage need üles.
Kas oskate neile küsimustele vastata ilma teistest allikatest infot otsimata?

5. samm

Lugege filmis nähtud sotsiaalse eksperimendi kohta kirjutatud *artiklit* (<http://www.dailymail.co.uk/femail/article-3057499/Watch-moment-shoppers-offered-chance-buy-two-euro-T-shirts-vending-machine-shown-shocking-images-women-paid-9p-HOUR.html>).

Missugused vastused artiklist leidsite?

Missugused küsimused jäid vastusetaks?

6. samm

Mida teie eksperimendis osalejaks sattudes teeksite? Kas ostaksite selle särki? Põhjendage oma valikut.

7. samm

Missugustes kaasaegse ühiskonna eesseisvatest väljakutsetest selles lühifilmis räägitakse? Mis jääb filmis kaadri taha, lahti seletamata?

8. samm

Kas saate aru, mida tähendab „sotsiaalne eksperiment“?

Leidke internetist videoid sotsiaalsetest eksperimentidest. Esitlege neid oma klassikaaslastele. Selgitage, missuguseid probleeme need tõstatavad.

9. samm

Tooge välja üks kaasaegses ühiskonnas esinev sotsiaalne probleem.

Mõelge välja antud küsimust puudutav sotsiaalne eksperiment:

1. Määratlege eksperimendi eesmärk. Missuguseid tulemusi sooviksite saavutada?
2. Kirjeldage eksperimendi läbiviimise protseduuri.
3. Missuguseid vahendeid vajate eksperimendi korraldamiseks?
4. Proovige eksperiment läbi viia koolis.
5. Esitlege projekti oma klassikaaslastele.
6. Kas saavutasite oma eesmärgid?

Tagasiside

Mida projekti käigus õppisite?

Missugused järeldused tegite?

6.3. Meedia ja mõjutamine

(Olesja Stefanovitš, Julia Simson, Narva Vanalinna Riigikool)

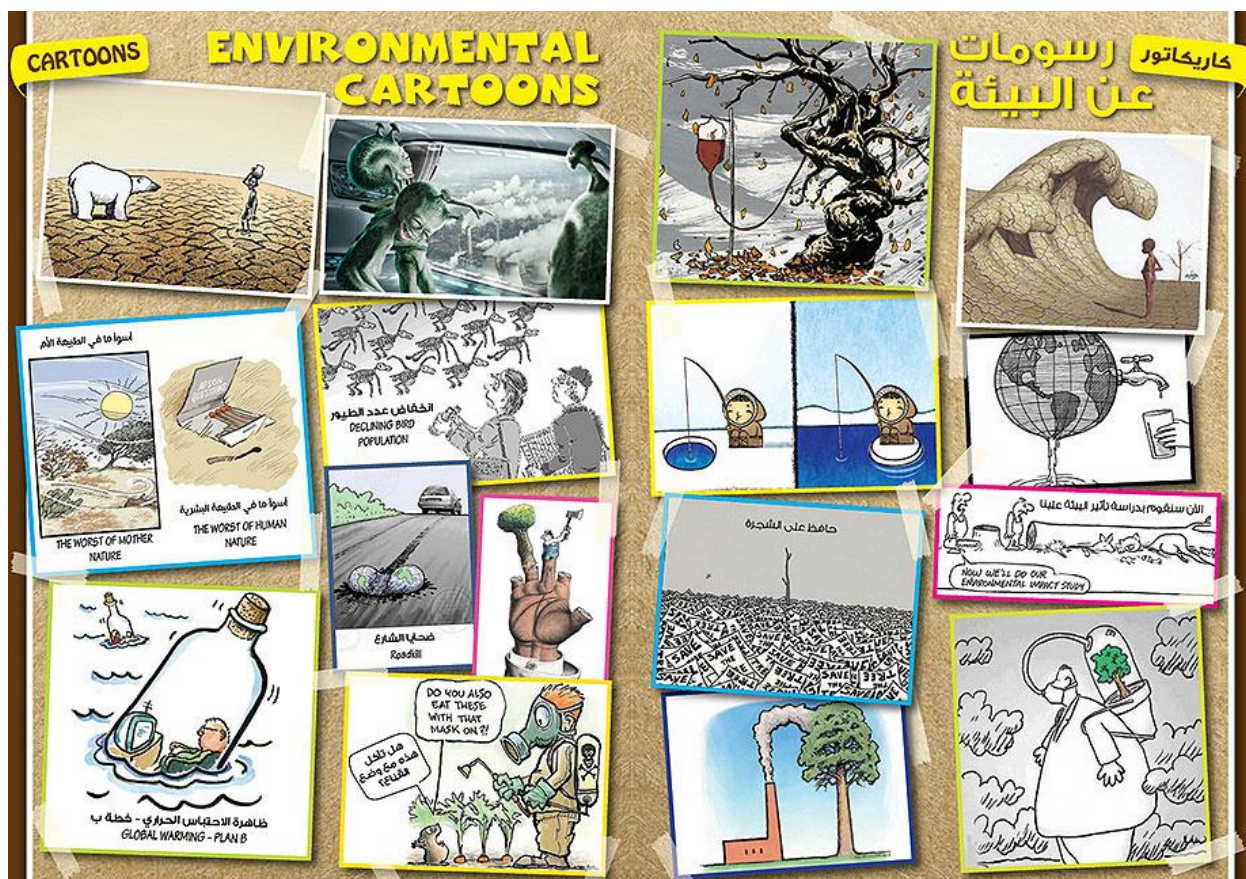
Eesti keele tund

Teema: Reklaam

Eesmärgid:

- Väärtustada jätkusuutlikku arengut
- Osata reklaami koostada.

Rühmatöö. Õpilased uurivad tunnis alltoodud pilte.

<http://be2ati.com/art.html>

Õpilased teevad reklaamiplakateid, mis kutsuvad inimesi üles hoolitsema ümbritseva maailma eest ning tarbima loodusressursse mõeldukalt, seadmata tulevasi põlvkondi ohtu.

Tagasiside

Õpilased ise töötavad kriteeriumid välja. Reklaamid esitatakse klassikaaslastele.

7. peatükk. Jätksuutlikkus ja töökohad

7.1. Sooline palgaerinevus Eestis

Gender Pay Gap in Estonia

(Olga Gortšakova, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Gender Pay Gap

An ESL lesson on gender pay gap as an example of unsustainable way of living.

Students describe and compare pictures on gender inequality, activate vocabulary related to gender pay gap, discuss in pairs and groups statements related to the matter, read an article on gender pay gap in Estonia, develop their writing skills in terms of the topic stated.

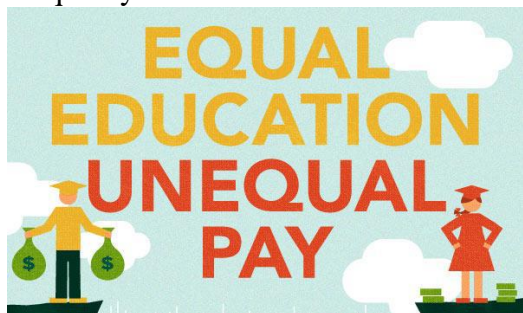
Language level: Upper-Intermediate (B2)

Time: 45 minute

Teacher's Notes

Step 1

Put your students into pairs and ask them to describe and compare the pictures related to gender inequality.

Get feedback from the class.

Step 2

Ask students to give definitions to the vocabulary related to the Gender Pay Gap. Help with the vocabulary if necessary.

Explain the following words and phrases:

- Pay gap
- Digitally savvy
- Brush under the carpet
- Underrepresentation
- Whopping
- Iron Curtain
- Gross hourly earnings
- Labour market
- Wage discrepancy
- Downplay seriousness
- More demanding jobs
- Educational attainment
- Political empowerment
- Opinion leader
- A sign of change
- Awareness of the issue
- Acknowledge the problem
- Implement gender equality

Step 3

In pairs students discuss the questions related to the Gender Pay Gap.

- What is the gender pay gap?
- What is the gender pay gap in Estonia?
- What is the gender pay gap in the UK?
- Do employers have the right to pay women less than men for the same work?
- What causes the gender pay gap?
- Why should we close the gender pay gap?
- What should we do to close the gender pay gap?

Get feedback from the class.

Step 4

Students read the article "It is time to deal with Estonia's disgraceful gender pay gap" (handout material)

<http://estonianworld.com/opinion/editorial-it-is-time-to-deal-with-estonias-disgraceful-gender-pay-gap/>

Handout materials'

It is time to deal with Estonia's disgraceful gender pay gap

(From estonianworld.com; April, 2015)

Estonia has the highest gender pay gap in Europe. In the Global Gender Gap Index 2014, Estonia is at 62nd position, behind Thailand and just ahead of Zimbabwe. Estonian World calls the next Estonian parliament and government to pay more attention to the issue.

Estonia has, in last 23 years, taken a great pride in its achievements and become one of the most digitally savvy and forward-looking countries on earth. Estonian World has for over two years written about many great Estonian success stories. However, there are issues that have constantly been brushed under the carpet in the Estonian society. One of them is the gender pay gap and the general underrepresentation of women in key positions and in the parliament.

According to the latest figures by Eurostat, the gender pay gap in Estonia was a whopping 29.9%. True, the gender pay gap exists in every country across the European Union – the analysis shows that women earned on average 16,4% less than men did in 2013. Yet Estonia's figure is almost double the average, and largest in the EU.

What's interesting is that many other countries, which were formerly on the east side of the Iron Curtain, are doing much better when it comes to gender pay gap. For example, Slovenia has the lowest gender pay gap in Europe (3.2%). In Poland (6.4%), Croatia (7.4%), Romania (9.1%) and Lithuania (13.3%), the gender pay gap is less than the EU average.

What is even more worrying, Estonia stands out as one of the countries where the gender pay gap has actually worsened: between 2008 and 2013, it increased by 2.3 percentage points.

The gender pay gap represents the difference between average gross hourly earnings of male paid employees and of female paid employees as a percentage of average gross hourly earnings of male paid employees. Differences between females and males in the labour market do not only concern wage discrepancies but also and along with it, the type of occupations held.

The latter fact is usually brought up as a counterargument in Estonia by those who downplay the seriousness of the gender pay gap issue – they argue that men simply work on more demanding jobs, avoiding the low-paid service sector, for instance. That may partly be true, but it fails to take into account two aspects: 1) Women in top and managerial positions tend to be paid less as well, despite the fact that they are as highly qualified (statistics shows that Estonian women are on average actually better qualified); 2) Part of the reason why only relatively few women are working in top positions in Estonia is simply because they have not been promoted, despite having necessary skills and qualifications.

Estonia's poor showing in the World Economic Forum's Global Gender Gap index is also partly caused due to the fact that despite good educational attainment, women in Estonia have relatively little political empowerment. In the last parliament, only 24 MPs were women, out of 101, the recent elections brought only a marginal improvement when 25 women were elected.

What's more, the gender gap does not only reflect in wages and top positions; there is a visible lack of female representation in the Estonian media as well. Although there is no shortage of intellectual female opinion leaders in the Estonian society, it is a rule rather than an exception

that the majority of guests at the topical debates on TV and radio are usually men. This lack of female representation has repeatedly been pointed out, lately the criticism was pointed directly at ERR, the national broadcaster, but so far there has not been any sign of change.

The EU has also drawn attention to Estonia's gender pay gap, but this is clearly one area where finding a solution is in the hands of national government and society.

Estonian World offers concrete steps, which should be taken in order to solve the issue:

1. Increase the awareness of the issue

Solving starts with acknowledging the problem. Currently, the gender gap issues have largely been ignored in the Estonian society or even ridiculed by some opinion leaders and some in the media. Involve open-minded opinion leaders from various fields – both men and women – to raise awareness. At least once a year, publish a report that measures the progress in implementing gender equality and equal pay, in comparison with other European countries. Raise the awareness that equal pay is everyone's legal right, and how to act if you get a lower salary than your male colleagues do. Create a nationwide programme for schools as well as general public.

2. Ensure equal pay for work of equal value

This publication is against unnecessary bureaucracy that would harm private enterprise, but it could be ensured that equal pay for work of equal value is implemented at least in public sector and call private sector to follow suit.

3. Develop a national strategy to tackle gender segregation (unequal distribution of men and women in the occupational structure). This means addressing the issue of low paid jobs in medicine, education and social sphere (community provided services like childcare, social welfare) and rising minimum salary. Monitor every year carefully and take action accordingly.

Step 5

In groups of 3-4 students agree or disagree with the statements related to the Gender Pay Gap.

In Estonia we can come across the cases of the gender pay gap.

This gender pay gap can be closed easily.

People themselves are responsible for being equally paid for their work.

If we could totally eliminate gender pay gap, it would bring us closer to a better new planet.

Get feedback from the class.

Step 6

Explain the homework – writing an article to the newspaper describing student's experience related to the problem of Gender Pay Gap (200-250 words)

7.2. Laste õiguste teemaline viktoriin. „Šokolaadi varjukülg“ Kids Rights Quiz. „The Dark Side of Chocolate“

(Anna Fedyukhina, Narva Vanalinna State School)

This quiz goes together with the movie project „The Dark Side of Chocolate“. It can stand on its own but it is recommended to watch the movie first. Below are the slides with questions and answers as well as printable banknotes as prizes.

The movie „The Dark Side of Chocolate“ shows how common and unreported child labour in the chocolate industry is. Below are three files: a handout for students to consider while watching the movie and discuss afterwards, slides for introduction and teacher’s notes with instructions.

Teacher’s instructions

Step 1

Organize a short warm-up activity asking students what associations they have with the word “chocolate”.

Step 2

Watch the film “The dark side of the chocolate”.

<http://topdocumentaryfilms.com/dark-side-chocolate/>

Step 3

Ask students what new associations with the word “chocolate” they have now.

Step 4

Let students know about *European Campaign for Fair Chocolate* and how it is going in different countries. If the campaign is still in progress, students may join it by signing the petition.

<http://makechocolatefair.org/>

- The ***Make chocolate fair!*** campaign was launched on the 12th of June, the World Day Against Child Labour, in 2013. Various public and media events took place in Germany, Austria and Estonia.
- Child labour is still a serious problem in cocoa production. *Make chocolate fair!* demands fair conditions for cocoa farmers.
- The campaign launch in Estonia focused primarily on spreading the core campaign messages in social media. Three campaign slogans, developed in a Loesje workshop, are used as posters and web banners for an extended time period.
- On the 12th of June, campaign activists discussed injustice in the chocolate industry and distributed posters at public sites in four cities: Tallinn, Tartu, Pärnu and Kärđla.

Step 5

Simultaneously with these activities you may ask students what children rights are ignored by coffee producers.

Step 6

If students have limited knowledge on the subject, make them acquainted with the document “**Convention on the Rights of the Child**” and the major children rights using *UNICEF photo essays*.

<http://www.unicef.org/photoessays/30048.html> Part 1

<http://www.unicef.org/photoessays/30556.html> Part 2

Convention on the Rights of the Child

- In 1989, world leaders decided that children needed a special convention just for them because people under 18 years old often need special care and protection that adults do not.

Step 7

To help students memorize the major facts you can use a PowerPoint presentation *Who Wants to be a Millionaire?* (<http://www.pearsonelt.com/>) about children’s rights. While playing the game with “kino pounds” you can cut off using the file “kino pounds”.

Step 8

Let students discuss in groups their rights and ask them to point out those that they definitely do NOT want to be ignored in the adults’ world.

Find enclosed 2 PowerPoint [presentations](#), “kino pounds” file and Students’ handout.

Students’ handout

Study these basic children’s rights.

Which of them are abandoned in the film «The Dark Side of The Chocolate»?

Convention on the Rights of the Child

In 1989, world leaders decided that children needed a special convention just for them because people under 18 years old often need special care and protection that adults do not.

- The Convention sets out these rights in 54 articles and two Optional Protocols. It spells out the basic human rights that children everywhere have.

We would like to present the main children’s rights to you.

Article 1: “A child means every human being below the age of 18 years.”

Article 2: Children must be treated “... without discrimination of any kind, irrespective of ... race, colour, sex, language, religion ... or other status.”

Article 3: “In all actions concerning children ... the best interests of the child shall be a primary consideration.”

Articles 5 & 18: State must “... respect the ... rights and duties of parents ... [and recognize that] both parents have common responsibilities for the upbringing ... of the child.”

Article 6: “... every child has the right to life ... survival and development ....”

Articles 7 & 8: “The child shall be registered immediately after birth and ... have the right ... to a name ... a nationality ... [and] to preserve his or her identity ....”

Articles 9 & 10: "... a child shall not be separated from his or her parents against their will ... [and shall be permitted to cross national borders] for ... family reunification ...."

Articles 12-14: "... the child ... [has] the right to express his views [and] the right to freedom of ... thought, conscience and religion."

Article 16: "No child shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy ... nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation."

Article 19: Children must be protected from "... injury or abuse ... including sexual abuse, while in the care of parents ... or any other person...."

Articles 20 & 21: The State shall "ensure alternative care ... [for] a child ... deprived of his or her family environment ... [according to] the best interests of the child ...."

Article 22: "... a child who is seeking refugee status or who is ... a refugee ... [shall] receive appropriate protection and humanitarian assistance ...."

Article 23: The State recognizes "... the right of the disabled child to special care" and the right to "... enjoy a full and decent life in conditions which ensure dignity ...."

Article 24: All children have the right to "the highest attainable standard of health ... [including access to] primary health care ... nutritious foods and clean drinking-water."

Article 27: Every child has "the right to a standard of living adequate for [her/his] physical, mental, spiritual, moral and social development

Articles 28 & 29: State must "recognize the right of the child to education ... [that develops] the child's personality, talents and mental and physical abilities."

Article 30: Children of "ethnic, religious or linguistic minorities ... shall not be denied the right to enjoy his or her own culture ... religion or ... language."

Article 31: States must recognize "... the right of the child to rest and leisure, to engage in play and recreational activities appropriate to the age of the child."

Articles 32 & 36: Children must be "protected from economic exploitation ... from [hazardous] work [and] all other forms of exploitation."

Article 33: States shall "protect children from the use of ... drugs and ... prevent the use of children in [their] production and trafficking."

Article 34: States shall "protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse."

Article 35: States shall "prevent the abduction of, sale of or traffic in children for any purpose or in any form."

The Optional Protocol on the sale of children for sexual abuse protects "the privacy and identity of child victims."

Article 37: “No child should be subjected to torture or ... degrading treatment [nor be] deprived of his or her liberty unlawfully ....”

Article 40: Children accused of a crime shall be “presumed innocent,” have the right to “a fair hearing” and must be “of a minimum age.”

The Optional Protocol on children in armed conflicts enjoins all armed groups to ensure that those “under the age of 18 do not take a direct part in hostilities.”

Article 42: States shall “make the principles and provisions of the Convention widely known ... to adults and children alike.”

Articles 43-45: States shall establish “a Committee on the Rights of the Child ... [to which UNICEF] and other [UN] organs [may] provide expert advice.”

Article 54: “... the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts [of the Convention] are equally authentic...” Childhood itself is a right, worthy of protection in every nation.

7.3. Mäng „Töökohad, karjäär ja tööhõive“ Game “Jobs, career and employment”

(Anna Fedyukhina, Narva Vanalinna State School)

Introduction

Sustainability and the choice of future profession go hand in hand nowadays. There are job opportunities in the sciences, social sciences and the humanities. Sustainability professionals may promote environmental protection helping their companies in resource conservation and creating new, more environmentally and socially responsible technologies or services. Sustainability professionals’ market is a growing field and students should be aware of the idea of working in it. This game may help them revise a wide range of professions, discuss their possible career, find themselves in a new situation (a job interview) and reveal their creativity answering the most unusual job interview questions. The teacher may also let students know about the most needed and well-paid sustainable professions nowadays:

- Chief Sustainability Executives
- Natural Sciences Managers
- General and Operations Managers
- Chemical Engineers
- Atmospheric and Space Scientists
- Industrial Production Managers
- Environmental Engineers
- Civil Engineers
- Health and Safety Engineers (excluding Mining Safety Engineers and Inspectors)
- Industrial Engineers

(May 2011 data from the Bureau of Labour Statistics

<http://www.bls.gov/green/sustainability/sustainability.htm>)

Worksheets

Teacher's instructions.

This list of jobs can be presented to the students to facilitate the discussion of the following questions. The major idea of the discussion may be: What is important choosing a career? Is the profession you are thinking about a sustainable one?

Give each student a line to make sure they know all the words. If needed, students may consult the dictionaries and explain other students the meanings of the unknown professions.

Next step can be a game, where students are suggested to underline a word according to the teacher's description.

A game "Find a job"

Jobs, career and employment

1. A teacher, a doctor, a cook, a chef, a driver, a businessman, a cleaning lady,
2. a hairdresser, a shop assistant, a singer, an actor, an actress a headmaster, a manager,
3. a postman, a lecturer, a president, a professor, a librarian, an engineer, a computer
4. operator, an IT man, a PR specialist, a gardener, a security man, a baker, a farm worker,
5. a barman, a pilot, a tax inspector, a police officer, a secretary, an accountant,
6. a travel agent, an administrator, a welfare, a heart surgeon, a ballerina,
7. a nurse, a dentist, a GP, u guard, a detective, an interior designer, a basketball coach,
8. a trainer, a journalist, a painter, an artist, a boat captain, a bank manage, a teller,
9. a system analyst, a photographer, a newspaper editor, a reporter, a chemist, a chemical
10. engineer, an ambulance man, a public health inspector, a fisherman, a psychologist,
11. a psychiatrist, a lawyer, a barrister, a solicitor, a sailor, a general, a private, a captain,
12. a lieutenant, a sergeant, an admiral, a chiropodist, a broker, a vicar , a priest, a pope,
13. an architect, a driving instructor, a an antique dealer, a scrap metal dealer,
14. an undertaker(funeral director), an electrician, an estate agent, a glazier, a carpenter,
15. a mason, a plumber, a marketing specialist/director, a prison officer, a pastry cook,
16. a sales representative, a welder, a midwife, a laboratory technician, a layout man,
17. a publisher, a packer, a bricklayer, a refuse collector, (dustman)a filler, a plasterer,
18. a consultant, a bleacher, a dyer, a kitchen hand, a road sweeper, matron, a musician,
19. a conductor, a landlady, a demographer, a scientist, a worker, a farm hand, a speech
20. therapist, a prosecutor, an MP, a PM, a clerk, a senior specialist.

Line 1: Find a job dealing with the vehicles. *a driver*

Line 2: Find a job that students often mix up with "an artist". *an actor*

Line 3: Find a job, which is the highest teacher's rank. *a professor*

Line 4: Find 2 jobs with abbreviations. *an IT man, a PR specialist*

Line 5: Find a job for which the knowledge of Maths is essential. *an accountant or a tax inspector*

Line 6: Find a job that is the first by the alphabetical order. *an administrator*

Line 7: Find a job that all the children are afraid of. *a dentist*

Line 8: Find a job that is "all-the-boys" dream. *a boat captain*

Line 9: Find 3 jobs that deal with mass media. *a photographer, a newspaper editor, a reporter*

Line 10: Find a job which is the most difficult to read. *a psychologist*

Line 11: Find 2 jobs that are synonyms for "a lawyer. *a barrister, a solicitor*

Line 12: Find a job that you would never have. *(your own)*

Line 13: Find a job that is the last by the alphabetical order. *a scrap metal dealer*

Line 14: Find a job that is the most fragile. *a glazier*

Line 15: Find a job that is the most old-fashioned. *a mason*

Line 16: Find a job whose representative you see first when just born. *a midwife*
Line 17: Find a job that is the hardest- physically. *a bricklayer*
Line 18: Find a job that a lazy student is threatened with by the parents. *a road sweeper*
Line 19: Find a job whose representative knows all about the country's population. *a demographer*
Line 20: Find a job that is only for the British citizens. *an MP*

Role-play: A job interview.

After students discussed the questions, you may specify question 5 once again “What are you supposed to do before, during and after a job interview?” The students can role-play the situations using the questions and pieces of advertisement suggested below as a handout. While preparing, students may also have fun while reading curious questions that were asked to the candidates during real job interviews. These questions are enclosed in the form of a PowerPoint Presentation.

Waitress needed at American Pie Restaurant

Hours: Monday – Friday 4pm – 10pm

Location:

Requirements: Must be friendly and hardworking. A good knowledge of English is a must! Our restaurant serves everything American style and many of our clients are foreigners. A basic understanding of American food and culture is required and will be assessed at the time of interview. Must be able to lift loads of up to 15kg. Experience is a plus.

Salary: 8 dollars per hour - plus tips

Computer Network Engineer needed at Pi-Rex Company INC.

Hours: Monday-Friday 9am-5pm

Location:

Requirements: This job is an internship, no experience in computer maintenance is necessary but applicant must be willing to learn and take instruction. This position will provide the applicant with training opportunities and a remuneration while they shadow and study under a trained computer network engineer's supervision. A good memory and an ability to type at least 40 words per minute is required.

Salary: 4,000 dollars per month

HR Manager needed for Ford Motor Company

Hours: Monday – Friday 8am – 4:30pm

Location:

Requirements: This position calls for an upbeat and sociable individual with good time management skills. They must work well with people and be able to take charge and make critical decisions. The position will involve managing relations between employees at the Tianjin branch of Ford Motor Company and their counterparts in the United States. Good telephone skills are a must. Excellent English language skills are required for this position.

Salary: 100,000 dollars per year

Manager's position needed for Ipip International

Hours: Monday – Friday 8am – 6pm

Location:

Requirements: This position calls for a young and energetic individual willing to take charge in a new start-up IT Company. Our company currently has three offices in Tianjin and the manager's position would be to open a new office in Beijing. We provide high-tech software solutions for company databases. Past management experience would be a plus but a willingness to work hard and deliver for our customers is our main concern. Must be willing to work long

hours. A B2 level of English is required. This position provides room for advancement within our fast-growing company.

Salary: Available upon further request

Hostess – needed for K-drop star company

Hours: Friday – Sunday 5pm – 2am

Location:

Requirements: We are in need of young and beautiful ladies with talent and ability to help serving drinks and entertain clients at our newly opened stylish nightclub in our sparkling downtown. Applicants must be over 18 years of age. As many of our clients are foreigners, a high level of English is a must. Knowledge of other languages and an ability to dance would also be a plus.

Salary: 25 dollars per hour

Sales Worker needed for Pickle IQ Company

Hours: To be determined

Location:

Requirements: Our Company is looking for smart energetic people to help selling our products in China and on the World Market. Our company has been in the business of developing and manufacturing labels for jars and bottles for the past 10 years. We are now seeking to expand further onto the global stage and are seeking bright active young workers to fill our many open positions. Workers will receive a 20% sales commission on all new clients. While our manufacturing plant is located in Tianjin, this position will require a lot of travelling to and from China. A high level of English is required along with an ability to be personable and persuasive.

Salary: 2000 dollars per month + sales commissions

English Teacher – needed at Happy Bears English School

Hours: Tuesday – Saturday 7am – 2pm

Location:

Requirements: We are looking for a happy energetic person to teach English to our primary school children of 6 to 12. This position requires someone with a University degree in English and a lot of patience and energy! Our school will supply materials but it will be the teachers' roll to design classroom activities and games for the students. An ability to sing would be a major bonus.

Salary: 25 dollars per hour

Job Interview Questions

1. What circumstances brought you here today?
2. How would your best friend describe you?
3. What are your strengths? - What are your weaknesses?
4. Why should we hire you?
5. What can you do for us that other candidates can't?
6. What are your goals?
7. Where do you see yourself in five years?
8. Why do you want to work here?
9. What salary are you seeking?
10. If you were an animal, which one would you want to be?
11. How do you alleviate stress?
12. What is your typical way of dealing with conflict?
13. What tools or habits do you use to keep organized?
14. What was a major obstacle you were able to overcome in the past year?
15. Tell me about two memorable projects, one success and one failure.

8. peatükk. Loomu uue planeedi

8.1. „Palju aastaid ohtlikku elu“ “Years of living dangerously”

(Anna Fedyukhina, Narva Vanalinna State School)

Teacher's instructions

Step 1

Present students the term SUSTAINABLE DEVELOPMENT using the first slide of PowerPoint presentation. Let them think about the importance of sustainable usage of natural resources we still have.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT MEANS...

- Stop damaging the World!
- Using technology for an ecological work
- Leaving in harmony with nature and the World
- Creating new visions
- Looking at ourselves and changing daily routine
- Being responsible for the future generations
- Not harming
- Thinking green and ecologically in all spheres of life

MAIN OBJECTIVE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

- To save the planet
- To keep the planet clean and safe
- To understand your role and your influence on nature

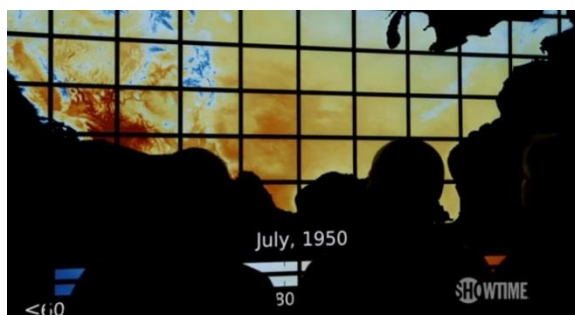
Step 2

Let the groups of 3-4 students investigate why it is so difficult to reach an agreement on international actions on environmental issues like climate change and the pollution of the sea? Is this purely due to economic factors or is there a cultural factor as well?

Step 3

Introduce the film “Years of Living Dangerously” students are going to watch. Ask them whether they know the people they see on the slides (Harrison Ford, Don Cheadle, Thomas L Friedman).

http://www.huffingtonpost.com/brendan-demelle/years-of-living-dangerous_b_5107651.html

Step 4

The film is divided into episodes. Each slide of the PowerPoint starts with the time this exact episode begins. Then each slide presents students the vocabulary they need for understanding the content of it. The same vocabulary students have in work papers in front of them. Discuss the vocabulary and watch the film episode by episode.

Step 5

After watching the film ask students to write short feedback about the film. Let them start like: "This film made me think... ", "People should/shouldn't... ."

Step 6

Let students exchange their ideas in groups and see whether they have any common ones. As an option, the teacher may collect and summarize the students' ideas in the PowerPoint. Next lesson the whole class may read them and come to the common conclusion.

Find enclosed a PowerPoint presentation and Students' handout.

Students' handout.

Introduction 5 min.

- Harrison Ford- a jet plane / NASA /measuring green house gases in the atmosphere
- Don Cheadle- Plainview, Texas / a meat packing plant / 3 year drought
- Thomas L Friedman- a border Syria – Turkey/ the Khabur River

8.42

- NASA / actual situation with drought / starting from 1950 / temperatures are rising / 20% of emissions come from deforestation / every two years the forest covering Germany is lost / in Indonesia- cut down trees and clean the territory by the fire / palm tree oil / harmful is the way it is produced / Harrison Ford

12.51

- Don Cheadle / Texas / 2300 jobs were killed in one day / 70 churches / 20-year circle / "I take it Biblical"

17.25

- Syrian trouble / a drought- 4 years before revolution / farmers moved to the cities / 1 mln people were moved / 2mln became extremely poor / a connection between the drought and the civil war?

20.35

- Drought, flood, food shortage, water scarcity / the increase of human insecurity, poverty / contribute to the conflict / " If the drought bad enough, it can push the stressed society to the breaking point".

21.45

- Sumatra, Indonesia
- Smog / smoke / fire- the cheapest way to clean the territory/ palm trees grow for 25 year then cut down, burned, replaced / a remote piece of forest / a thick layer of mud- peat- rich in carbon dioxide / peat fires are impossible to extinguish / when peat burns- billions of tones of carbon dioxide are released into the air / after 5 years of struggle- still no rights for the land / a forestry sector corruption

27.25

- Texas drought 2/3 of the continental US
- Suspects of high temperatures:
- Natural cycles
- The sun
- The orbit
- Geology

ALIBIE

31.00

- Turkey – Syria
  - 2006-2010 - the most horrible drought / no one helped / government put them in prison, then released and told to keep mouths shut / they were forced to join the revolution
- 35.02**
- Indonesia- history
  - Dictators, companies levelled the forests / a moratorium to destruct the forest / sustainable managing / National parks / conflicts with oil palm companies / poisoned groups of up to 20 elephants
- 37.55**
- Texas
  - How to combine faith and science?
  - “By studying science, we see what God meant when he created the world”
- 41.00**
- Next step is to leave Plainview for St Antonio- there’s no job
- 44.00**
- Is it possible to explain climate change not involving politics or religion?
- 44.17**
- Syria
  - Akcakale refugee camp- 36.000- the most dangerous place for the journalist at the moment
- 46.19**
- Harrison Ford, Indonesia
  - 18.000 hectare of good forest in the national park / the Ministry of forestry is in charge
- 49.00**
- Texas
  - Families leave / school district lost 200 students
  - Atmosphere- a blanket / 60 degrees warmer / with more carbon dioxide we are adding one more layer that is not meant to be here / climate’s changing because of what we are doing/ maybe, take off that layer
- 53.45**
- Syria
  - Signs of war everywhere / my cousins are all failed farmers / humans are like chameleons – they adapt to different climate and circumstances / someone in charge of you may turn to you with his back / this is the revolution of freedom, of hungry people

Conclusion: Students’ impression of the film:

This film made me think

- that humanity is responsible for recent climate change, and we are suffering because of it;
- about God, that faith is very important to people;
- about how terrible life could be. We always think that we have most horrible problems, but some people have more complicated problems and they can do nothing with that. They just try to survive;
- that every person has his own influence on the environment;
- that people are guilty for all natural disasters, that everything is interconnected;
- about nowadays people who are trying to accuse everybody except themselves. They are trying to accuse God, politicians in global warming, but they don’t want to think that they are polluting environment themselves.

- When people are in disaster they want to find the reason why this or that situation has happened. Some of them think that God decides, others think that people themselves are guilty for some situations. It was very good that the film has shown a variety of opinions.
- After watching the film I understood that people's actions can have really bad consequences. Pollution happened not because of God's will. People and especially the governments have to make right decisions and forget the greed.

People

- should be more caring to nature. We must find the ways to stop the temperature increasing;
- should do something in order to save nature;
- rule the world and it is our responsibility to save our planet from the drought;
- should not endanger the environment;
- should work this problem out as soon as possible. Changes start not around us but inside.
- The content of the film made me feel guilty for my actions and inspired me to care more about the world around me even if it is far away.
- Three stories about searching for the reasons of climate change do not actually give tips how to behave to change the situation. Only words about that it is people's responsibility.
- Great scenes and atmosphere. A beautiful piece of work. Some great views. But still too general about a problem of climate change.
- Should humankind do anything with that?
- Should the problem be solved only on the governmental level?
- Can every individual influence the situation or it is impossible?
- How can sustainable development be involved into the process?

8.2. Globaalne ühiskond

(Aleksandra Kojic, Ragnheiður Lárusdóttir, Eva Hrönn Stefánsdóttir, Kópavoguri Humanitaargümnaasium)

Töötage kahes paaris. Kirjutage essee ühiskonna kohta, milles sooviksite elada. Kasutage pilte ja jagage tekst lõikudesse, ärge unustage nõuetekohaselt allikatele viidata.

Millest koosneb hea ühiskond? Kasutage essee kirjutamisel järgmisi loetelusid.

Mainiga ka muid teie arvates eeskujuliku ühiskonna loomiseks vajalikke tegureid, mis teile pähe tulevad.

OSA A

Haridus: Missugune on haridussüsteem? Millele peate hariduse osas mõtlema.

Transport ja tööstus: Missugune on transpordisüsteem? Kuidas loote inimestele töökohti ja toodate ühiskonnale sissetulekut?

Tervishoid: Missuguseid heaolu- ja tervishoiuteenuseid pakute ja mida teete inimestega, kes ise enda eest hoolitsemisega toime ei tule? Kes hoolitseb haigete, vanurite, erivajadustega inimeste jt eest?

Energia: Missugust energiat kasutatakse toidu, kütte, valguse tootmiseks? Missugust kütust kasutavad autod, lennukid, laevad jms?

Jätkusuutlikkus: Kuidas tagate oma ühiskonna jätkusuutlikkuse, vältite ressursside hoolimatut tarbimist ja tagate, et teie järeltulijatele antakse üle heas seisukorras riik?

Inimõigused ja võrdsus: Kuidas tagate kõigile oma ühiskonna liikmetele inimõigused ja võrdsuse? Nimetage erinevaid inimrühmi. Ärge unustage, et inimesed on erineva usulise, seksuaalse, etnilise jm taustaga.

Valitsus: Missugune on poliitiline süsteem ja kelle käes on kontroll? Kuidas saavad inimesed teie süsteemis võimule? Mis on ühiskonnas vajalik, et kõik oleksid õnnelikud ja valitseks rahu?

Kultuur: Missugused on rõivad, toit ja tavad ja ärge unustage, et teie ühiskonnas on palju erinevaid etnilisi rühmi ja erinevat usku elanikke? Missugused on meelelahutus ja kultuur? Kuidas tagate, et inimesed saavad nautida sporti, muusikat, teatrit, kirjandust, värskes õhus aega veeta jms. Ärge unustage, et kõigi nimetatud valdkondade puhul on olemas palju erinevaid stiile ja variante.

OSA B

Teie ühiskond peab vastu võtma põgenikke. Saate valida, missugusest riigist nad tulevad, ent peate korraldama nende vastuvõtmise ning neile õpetama, kuidas teie ühiskond toimib.

Arutlege järgmist

Missuguseid tegureid rõhutaksite? Mida peate tegema tagamaks, et pagulastel on võimalik saada osaks teie ühiskonnast?

Arutlege, kas meie ühiskond saab koosneda üleni „islandlastest“ või mõnest muust rahvusest ja mida see toob kaasa. Kas see on kaasaegses ühiskonnas üldse võimalik? Siin peaksite uurima ja lahti mõtestama mõiste „pagulane“ ja tähele panema, et see ei tähenda sama, mida tähendab mõiste „sisserännanu“. Mõelge ka seesugustele mõistetele nagu natsionalism, patriotism ja rahvus.

Viimaks

Kuidas teie ühiskonna kodanikud kõike loetelus nimetatut rahastavad? Maksudest kokkupandavast riiklikust eelarvest või erasektoripõhisest süsteemist.

8.3. Teie enda linna loomine

(Irina Kolotygina, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Projekt

Teema: Linna areng. Linnakeskkonna planeerimine. Elanikkonna paigutamine

Õpetajapoolne sissejuhatus

Olemas on erinevat tüüpi linnu. Mõned linnad meeldivad meile teistest rohkem. Mõned linnad võivad olla huvitavad, uuenduslikud ja teistest ettevõtlikumad. Linna tõhus planeerimine võib linnakeskkonda paremaks muuta.

Kõik linnad asuvad füüsilises, majanduslikus, poliitilises ja kultuurilises keskkonnas ning neid saab seega nimetatud nelja aspekti kaudu määratleda. Arvesse peab võtma ka ökoloogilist tegurit.

- Linna **füüsiline aspekt** on seotud hoonete tihedusega, mis teevad linna piirid selgesti märgatavaks.
- **Majanduslikust seisukohast** on linn koht, kus asuvad poed, pangad, turud jms. Majanduslik mõju kandub tavaliselt üle ka maakonnale. Seega on igal linnal oma majanduslik mõjusfäär.
- **Poliitiliselt** on linn kohaliku omavalitsusega administratiivüksus. Omavalitsusest sõltub linna staatus.
- Linnaelanike jaoks on linn **sotsiaalne ja kultuuriline** keskkond, kus luuakse uusi ideid, ettevõtteid, moodi ja kultuuri.
- **Ökoloogiline tegur** tähendab keskkonna eest hoolitsemist.

Töö eesmärk:

1. Tutvustada õpilastele mõistet „linnakeskkond“.
2. Näidata linna struktuuride planeerimise tähtsust.
3. Stimuleerida loovust.
4. Analüüsida õpilaste ökoloogilist tegurit õpilaste kodulinna.

Töö graafik:

1. etapp

1. Iga õpilane (või õpilaste rühm) saab 1000 hektari suuruse maatüki, millele kujundatakse linn. Linna elanike arv võib olla 55000 inimest (iga 1000 inimese kohta peab olema 54 lasteaiakohta ja 140 koolikohta).
2. Õpilane valib oma maatüki asukoha (mistahes maailma paigas), toob välja maatüki koordinaadid ja põhjendab oma valikut.

2. etapp. Individuaalselt või rühmades

Õpilased kujundavad linnamudeli, tähistades või tuues välja järgmised aspektid:

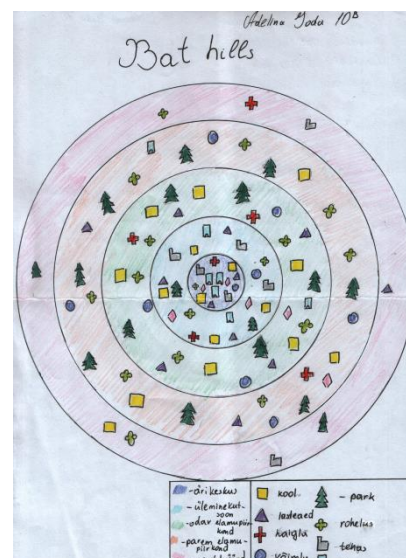
- Ärikeskused
- Tööstuspiirkonnad
- Elamurajoonid (madala, keskmise ja kõrge sissetulekuga inimestele)
- Sotsiaalne keskkond (koolid, lasteaiad, teater, haiglad jms)
- Rohelised vööndid (pargid, pusrkkaevud jms.)

Töö võib esitada nii A4 paberilehel kui arvutis.

3. etapp

Projekti esitlemine.

1. Õpilane (õpilaste rühm) esitleb oma tööd klassi ees, selgitades kõiki linna planeerimisel tehtud otsuseid ja vastates klassikaaslaste küsimustele.
2. Räägitakse esitletud projektide vastavusest seatud eesmärkidele ja tingimustele.

Kokkuvõtte tegemine

1. Salajase hääletuse teel valitakse lemmikprojekt. Selgitatakse välja viis finalisti.
2. Õpilased võivad oma valikuid põhjendada.
3. Õpetaja võtab kokku kõigi projektide tulemused – tugevad küljed ja parandamist vajavad valdkonnad.

8.4. Uute sõprade leidmine

(Niina Sidorenko, õpilasfirma „DK Koolitus“, Tallinna Õismäe Vene Lütseum)

Õpilasfirmade programm

1919. aastal käivitatud õpilasfirmade programm õpetab õpilastele, kuidas muuta äriidee reaalseks ettevõtteks. Õpilased asutavad oma ehtsad ettevõtted ja saavad ise tunda, kuidas ettevõtte toimib. Nad valivad oma kaaslaste seast nõukogu liikmed, koguvad aktsiakapitali ja turustavad ja rahastavad enda poolt valitud toodet või teenust. Programmi lõpus esitavad nad osanikele aruande ja ettevõtte raamatupidamisandmed.

„DK Koolitus“ Õpilasfirma tegevusaruanne

KOKKUVÕTE

Missioon

Õpetada lapsi ennast julgemini väljendama, suhtlema ja koostööd tegema.

Slogan

Suhtleme vabalt!

Teenus

Õpilasfirma DK Koolitus pakub algkooliealistele lastele suhtlemisoskusi arendavaid kursusi, mis aitavad neil ennast paremini väljendada, sõbruneda kergemini teiste lastega ja teha koostööd.

Neid oskusi läheb nendel tulevasel elus hädasti vaja.

See teenus on meie teada Eestis ainulaadne, kuna selles eas laste suhtlemisoskuste arendamisega ei tegele ükski organisatsioon.

Teenuse eelised

- Sisuliselt tühi turunišš – lastele suunatud suhtlemiskoolitused
- Pidevalt uuenev klientuur (lapsed ja lapsevanemad)
- Reaalne vajadus teenuse järele
- Sotsiaalselt vastutusrikas teenus
- Laialdane potentsiaal teenusearendusele – jätkukoolitused, suvelaagrid, tee-ise materjalid

Üldhinnang tegevusele

Enne firma reaalse tegevuse algust seadsime endale järgnevad eesmärgid:

- Saada kasumit
- Suurendada esinemiskogemust
- Aidata lastel vältida suhtlemise käigus kohmakaid situatsioone
- Ühendada omavahel soov juhtida ettevõtet ja tahe tegeleda lastega
- Julgustada neid aktiivsemaks väljendamiseks ja koostööks

Õpilasfirma oli üle ootuste edukas, täitsime seatud eesmärgid ja ka ületasime need - esialgu oli meil plaanis läbi viia tunde vähemalt kahes rühmas. Täna päeva seisuga on kursused lõppenud juba 5 rühmas 74 õpilast, sealhulgas ka eestikeelsetes rühmades. Edu kinnitab asjaolu, et üle 70% osalenud laste vanematest on avaldanud soovi osaleda jätkukoolitustel.

Finantstulemused

Käive: 690,20

Kulud: 199,40

Kasum: 490,80

Tasuvus: 71,11%

Sotsiaalne vastutus

Leiame, et meie koolitused üldiselt aitavad lastel paremini kohaneda, koostööd teha ja seeläbi olla ka paremini funktsioneerivad ühiskonnaliikmed. Olles oma teenuse edu näinud, soovisime siiski lisaks pakkuda oma teeneid ka neile, kes seda muidu endale lubada ei saaks.

Seetõttu üritasime mõne aja möödudes (detsembris) oma teenust tasuta pakkuda Tallinna Lastekodu juhatusele, kuid seal keelduti seda võtmast. On kahju, et lastekodu ei usaldanud meid ja kahtlustasid meid mingites tagamõtetes. Saime oma pisikesest solvumisest siiski kiiresti üle.

Täna on sõlmitud kokkulepe Tallinna Kadaka Põhikooliga, et me korraldame ka erivajadustega lastele ühe koolituse, et suurendada nende laste eneseusu oma võimetesse ja suurendades nende võimalusi oma eluga hakkama saada. Hetkel käivad läbirääkimised selle üle, kas kooli juhtkond meile selle kursuse eest ka maksab. Kui see neile eelarvesse ei mahu, oleme valmis tegema selle koolituse neile ka oma vahenditest, sest tunnetame, et neile lastele on kindlasti sedalaadi koolitusi vaja.

Järgmiseks õppeaastaks oleme planeerinud, et rohkem ei kavanda enam tasuta kursusi, vaid võimaldame 1-2 toimetulekuraskustega perest pärineval lapsel kursustel osaleda ilma tasuta (laste rühmade ja teiste vanemate ees on see ilmselgelt konfidentsiaalne). Selline teenuse võimaldamine vaesematest peredest lastele muutub eriti oluliseks siis, kui meie hinnad tõusevad.

Õpilasfirma „Teamo“ tervikliku aruande leiate veebilehelt <https://makeanewplanet.wordpress.com/>

9. peatükk. Kokkuvõte

9.1. Inimraamatukogu

(Anna Fedyukhina, Katre Sisask, Narva Vanalinna Riigikool)

Projekti taust ja ajalugu

„Inimraamatukogu“ projekti peamisteks eesmärkideks on edendada inimõiguste ja inimväärikuse au sees hoidmist. Inimraamatukogu üritused toovad inimesed kokku ja võimaldavad neil oma seisukohtadest rääkida ja neid teistega jagada.

„Inimraamatukogu“ on nagu tavaline raamatukogu, erinevus seisneb selles, et inimraamatukogu raamatuteks on inimesed. Elavad raamatud pärinevad erinevatest vähemustest ja muudest rühmadest ning neil on erinevad elukogemused. Inimraamatukogu ürituse käigus laenab lugeja elava raamatu, et arutleda veidi talle huvi pakkuva teema üle.

Selle miniprojekti ideed võib kasutada õpingute alguses õpilastele „säästva arengu“ mõiste tutvustamiseks. Ehkki mõistet „jätkusuutlikkus“ kasutatakse tänapäeval meedias laialdaselt, ei saa kõik teismelised selle mõttest õigesti aru ja mõtleavad selle arengusviisi tähtsusele harva.

Manustatud:

- Külalistele esitatavate küsimuste loend
- PowerPointi esitlus projektist
- Näidis õpilaste poolt koostatud PowerPointi esitlusest (nende tagasiside peale külalistega kohtumist)

Projekti visioon jätkusuutlikkuse õpetamise eesmärkide kaudu

Projekti tuleks kutsuda osalema 4-5 täiskasvanud külalist. Nendeks võivad olla kohaliku kogukonna, riigiasutuste, sõltumatute organisatsioonide esindajad, kes soovivad meelsasti jagada enda visiooni säästvast arengust. Iga projektis osaleja on väga eriline elav raamat, kellel on ainulaadne ajalugu, elu- ja karjäärialased kogemused. Külalised võivad ka õpilastele rääkida, kuidas nad oma karjääri üles ehitasid ja olla seejärel valmis küsimustele vastama.

„Inimraamatukogu“ miniprojekti eesmärk on võimaldada õpilastel:

- mõista kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate omaduste vahelisi seoseid;
- näha inimtegevusega kaasnevaid riske;
- kujundada isiklik arvamus keskkonnaküsimuste ja sotsiaalse aktiivsuse tähtsuse osas;
- arendada võimet mõelda loominguliselt ja kriitiliselt;
- luua visioon oma tulevikust, teha plaane ja tegutseda neile vastavalt;
- tunda huvi enda, oma rahvuse, kogukonna ja maailma arengu vastu;

Miniprojekti läbiviimine:

Ettevalmistav osa (viia läbi enne külaliste saabumist)

1. samm

Õpilastele esitletakse projekti tähtsaid mõisteid nagu „säästev areng“, „elukestev õpe“, „konsumerism“ jne.

2. samm

Õpilastel soovitatakse mõelda nende kohalikus piirkonnas esinevatele probleemidele, mis on seotud keskkonna, tööhõive, tööturu ja arenguväljavaadetega. Õpilastel palutakse ka jagada oma arvamusi säästva arengu võimalikkusest kohalikus piirkonnas.

3. samm

Õpilastel soovitatakse jaguneda 4-5-liikmestesse rühmadesse (sõltuvalt külaliste arvust) nii, et nad saaksid osaleda aruteludes erikülalistega – projektis osalejatega – kelle elavaid raamatuid nad „lugema“ hakkavad. Õpilased koostavad loendi küsimustest, mida tahavad külalisele esitada.

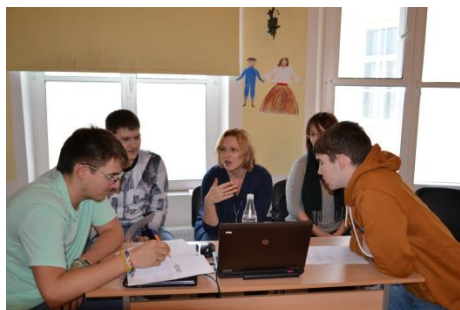
4. samm

Küsimused saadetakse kõigile külalistele ettevalmistumiseks eelnevalt e-postiga.

Ürituse käigus toimuvad tegevused (koos külalistega)

5. samm

Kõik õpilaste rühmad saavad oma külalistega isiklikult kokku ja kuulavad ära nende isiklikud lood. Pärast seda on neil võimalik esitada küsimusi ja suhelda. Kokkusaamise käigus tehakse pilte, mida kasutatakse hiljem esitlustes.

6. samm

Kui iga rühm on kõiki külalisi intervjuerinud, koostavad õpilased arvutiklassis kuulnud lugude teemal lühikesed ettekanded. Õpilastel soovitatakse arvamust avaldada ka selle kohta, kuidas kuulnud lood aitavad neil järele mõelda enda tuleviku ja oma kohaliku piirkonna tuleviku üle.

7. samm

Õpilased kannavad oma esitlused ette samal päeval (kui need valmis saavad) või interneti teel, et kõik külalised saaksid kokkusaamise kohta tagasisidet.

Õpilaste kokkuvõte

SÄÄSTLIK ARENG TÄHENDAB...

- * Lõpetage maailmale kahju tegemine!
- * Tehnoloogia kasutamine ökoloogilises töös
- * Looduse ja maailmaga harmoonias elamine
- * Uute visioonide loomine
- * Iseenda eest hoolitsemine ja oma igapäevaste harjumuste muutmine
- * Vastutus tulevaste põlvkondade ees
- * Kahju tekitamise vältimine
- * Roheline ja ökoloogiline mõtteviis kõigis eluvaldkondades

EESTI KESKKONNA SEISUND:

- * Puhas värsk õhk
- * Palju metsa
- * Läänemere ökoloogilise seisundi jälgimine
- * Võitlus saastamise vastu
- * Keskmine: saaks olla nii hullem kui parem
- * Sõltub meist
- * Ei ole suuri tööstusobjekte
- * Me ei võta vastutust enda kanda

SÄÄSTEV ARENG KUI ÕPPEAINE

- * peaks kuuluma erinevate õppeainete õppekavasse
- * peaks puudutama mitmesuguseid teemasid
- * alates 1. klassist
- * pigem ideoloogia kui õppeaine

SÄÄSTVA ARENGU PÕHIEESMÄRK:

- *Päästa planeet
- *Hoida planeet puhta ja ohutuna
- *Mõista enda rolli ja mõju loodusele
- *Teeme ära!

INIMARENGU JA VASTUTUSE ALGUS

- * Sünnist saati
- * Põlvest põlve
- * Õpilastele valikuvõimaluste andmise kaudu
- * Võib, aga ei pruugi alata

Lisa1. Filmide ja kasulike linkide loend

Pealkiri	Teema, kokkuvõte
Addicted to Plastic (2008)	Kanada dokumentaalfilm kaasaegse ühiskonna „plastisõltuvusest“ – meie rohke plasttoodete kasutamine, selle mõjud maakerale ja meile ja kuhu jõuab välja visatud või soovimatu plastik.
Banana split (2002) Kanada, USA	„Banana Split“ viib vaataja teekonnale, mis algab Ontario osariigis asuva Thunder Bay linna puuviljaturu kära keskelt ja lõpeb Hondurase igapäevaeluraskuste uurimisega. Kanadas, USA-s, Hondurases ja Prantsusmaal filmitud „Banana Split“ uurib põhja ja lõuna vahelist lõhet Kanada tarbijate ja inimeste vahel, kelle elud keerlevad „rohttaime küljest nopitavate kumerate viljade“ ümber.
Disruption (2014) Produtsendid ja režissöörid: KELLY NYKS ja JARED P. SCOTT	„Võim ei loovuta midagi ilma, et seda nõutaks. Ei ole kunagi loovutanud ega loovuta ka tulevikus.“ Frederick Douglass
Dive (2010)	Koolitüdruk Lindsey loodab vettehüppajana olümpiamängudele pääseda ja järgib ranget treeningrežiimi, ent kõik ta plaanid luhtuvad, kui toetav isa Stewart lahkub kodust ja tüdruku ema, Jacqueline, hakkab koos elama oma uue meessõbraga. Lindsey magab kuueteistaastase Robertiga ja rasestub. Tüdruk kardab, et Robert ei toeta teda, ent viimane tuleb temaga ultrahelisse kaasa ning tunnistab, et kardab. Will, Roberti üksikvanemast isa, on uudisest kuuldes vihane, ent Roberti vend Alex, sõjaväeteenistusest lahkunud Afganistanis teeninud kibestunud sõdur, toetab noori, pakkudes raha abordi jaoks ja seejärel korterit. Tülli ja lahku läinud Lindsey ja Robert saavad sünnituse ajal taas kokku ning Lindsey hakkab – Robert rõõmuks – oma partneri ja lapse pilgu all taas vettehüpetega tegelema. - <i>Stsenarist don @ minifie-1</i>
Food Inc (2008) USA	Paljastav pilguheit Ameerika suurettevõtete kontrolli all olevale toiduainetööstusele.
Idiocracy (2006) USA	Pentagon valib reamees Joe Bauersi, igas mõttes „keskmise ameeriklase“, ülisalajase hibernatsiooniprogrammi katsejäneseks. Mees unustatakse ning ta ärkab üles viis sajandit hiljem. Ta leiab eest nii rumalaks muutunud ühiskonna, et temast saab selgelt maailma kõige intelligentsem inimene.
Inside the Garbage of the World (2014)	Ehkki me ei pruugi oma igapäevaelu elades prügi mõju otseselt tunnetada, kägistab see sõna otseses mõttes meie

	<p>ökosüsteemist eluvaimu välja ja olukord muutub iga päevaga aina hullemaks.</p> <p>Lõpuks kannatame kõik vägagi reaalse tagajärgede all, sest meid ümbritsev maailm sureb.</p> <p>Nagu öeldakse käesolevas dokumentaalfilmis „<i>Inside the Garbage of the World</i>“: „Me loome keskkonnakatastroofi, millest me ei pruugi toibuda“. Paljude arvates on iseenesestmõistetav, et nende prügi „haihtub maagiliselt“ kohe, kui prügiauto selle üles korjab, ent see ei ole üldse nii. Enamik prügist ei kao kuhugile. See lihtsalt viiakse prügimäele või ümbertöötlemiskeskusesse. Prügi liigub ka äravoolukaevude kaudu lähedalasuvatesse veekogudesse.</p>
Revenge of the Electric Car (2011)	Režissöör Chris Paine viib filmimeeskonna Nissani, GM-i ja Silicon Valley start-up ettevõtte Tesla Motors suletud uste taha ja räägib loo elektriautode globaalsest taassünnist.
Samsara (2012) Saksamaa	Nagu Mondo Cane-laadsete etnograafiliste ümbermaailmareiside puhul on tavaks saanud, rabab Samsara maailma inimeste elu mitmekesisuse ja imelisusega. Erinevalt paljudest eelkäijatest, mis heidavad sageli halvaks paneva pilgu kolonistidele, hoidub Samsara hukkamõistvast alatoonist. Filmis reisitakse narratiivi ja sõnu kasutamata mööda maailma ning näidatakse vaatajale mitmesuguste riikide, kultuuride, linnade, tööstuste ja looduse hingematvat ilu. 70mm filmilindile jäädvustatud filmi eraldustäpsus ja selgus on uskumatult head. <i>Autor: Fidl</i>
Sea the Truth (2010)	Filmis „Sea the Truth“ on tähelepanu keskmes meie ookeanite ja merede seiskord. Juhtivad teadlased nagu Daniel Pauly väidavad, et kui püüame ja sööme ka edaspidi sama palju kala kui praegu, jäävad meie ookeanid ja mered 40 aasta jooksul tühjaks. Kalajaht on vallapäasenud majanduskoletis: laiapõhjalised traalerid kraabivad merepõhja tühjaks ning haaravad kogu elava hävitava jõuga kaasa. Hiiglaslik kogus kaaspüüki visatakse merre tagasi, vigasena või surnuna...
The Dark Side of Chocolate (2010) Taani, Gaana	Rühm ajakirjanikke uurib, kuidas inimkaubandus ja Elevandiluuranniku lapstööjõud annavad jõudu ülemaailmsele šokolaaditööstusele. Filmirühm intervjuuerib nimetatud väidetavate tegevuste pooldajaid ja vastaseid ning sukeldub varjatud kaamera tehnikat kasutades ränka kakaoistanduste maailma.
Years of Living Dangerously (2014)	Orkaan Sandy hävitustööst Kesk-Ida põuast tingitud pöördeliste sündmusteni – selles murrangulises dokumentaalsarjas jagatakse vahetuid reportaaže nendest, kelle elusid kliimamuutus on mõjutanud, ja neist, kes otsivad sellele lahendusi.
Wall-E (2008)	WALL-E (punktiga stiliseeritud WALL·E) on 2008. aastal välja lastud Ameerika arvutianimeeritud ulmekomöödia, mille tootjaks on Pixar ja turule tootjaks Walt Disney

	Pictures. Andrew Stanton'i lavastatud loo tegelaseks on WALL-E-nimeline robot, kelle ülesandeks on kauges tulevikus mahajäetud ja prügisse mattunud Maad puhastada...
Waste Land (2010)	Rio de Janiro äärealal asub Jardim Gramacho, maailma suurim prügimägi, kus meeste ja naiste elukutseks on prügi sorteerimine. Kunstnik Vik Muniz joonistab töölistest portreesid ja tutvub nende elulugudega.

Kasulikud lingid

1. Greenhunter: telliskivist suduni

<https://www.facebook.com/greenhunter.ru/posts/1223355307678401>

2. Sotsiaalreklaam

<https://buffer-pictures.s3.amazonaws.com/7af3276743b0decf6c3142ffd256a080.18ff2a81570d24aea900a9588222bece.gif>

3. Missugune roll on Süüria konfliktis kliimamuutusel?

<http://www.upworthy.com/what-is-the-role-of-climate-change-in-the-conflict-in-syria>

Trying to follow what is going on in Syria and why? This comic will get you there in 5 minutes. There's a part of the story you might not have known.

4. Hariduse paradigmade muutmine

RSA Animate - Changing Education Paradigms

This RSA Animate was adapted from a talk given at the RSA by Sir Ken Robinson, world-renowned education and creativity expert and recipient of the RSA's Benj...

YOUTUBE.COM

5. http://www.theguardian.com/sustainable-business/2015/sep/02/say-goodbye-to-capitalism-welcome-to-the-republic-of-wellbeing?CMP=share_btn_fb

Say goodbye to capitalism: welcome to the Republic of Wellbeing

If governments and companies are serious about meeting the Sustainable Development Goals then they'll need to ditch their bad habits

THEGUARDIAN.COM | ABTOP: RICHARD WILKINSON

6. <https://www.minds.com/blog/view/370619333145006080/bolivia-passes-law-of-mother-earth-which-gives-rights-to-our-planet-as-a-living-system>

Bolivia passes "Law of Mother Earth" which gives rights to our planet as a living system

The Law of Mother Earth ("Ley de Derechos de La Madre Tierra") holds the land as sacred and holds it as a living system with rights to be protected from exploitation,...

MINDS.COM

7. <http://www.nytimes.com/2015/09/13/opinion/sunday/the-next-genocide.html?smid=fb-share& r=1>

The Next Genocide

Hitler denied science and exploited ecological panic to lay the groundwork for genocide. It could happen again.

NYTIMES.COM | ABTOP: TIMOTHY SNYDER

8. <http://news.err.ee/v/politics/environment/73fbd0ed-5663-4849-8705-98ef85873ab3/estonian-civic-movement-announces-plan-to-clean-up-entire-planet-in-single-day>

Teeme ära!

9. <https://www.facebook.com/groups/1377441489167442/>

The Huffington Post

